

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1933

Som ingen annan tidning i dess slag har Morgonbris möjlighet att låta livet — det sanna, bittra, underbara livet, strömma genom spalterna. Denna dess stolta mission kräver av Morgonbris att tidningen skall vara likt vinden, som bårdar den nya dagen.

morgonbris

Januari A-nummer

innehåller:

	Sid.
KAJ: Vägen fortsätter	6
ALLAN SELGE: Dikt vid nyår	7
Morgonbris' utställning Tandvård åt alla blev en stor framgång	8
EVA WIGFORSS: Ett förenklat liv	10
B. L.: Teckning och tandvård	12
KIRSTEN UTHEIM-TOVERUD: Det är modern som i första hand bestämmer barnets livskraft	13
SIGRID MOORE: Kvinnorna bakom cigarrbodsdisken	15
AXEL EGGBRECHT: Flickan av i dag	16
E. R.: Negerflickan, som letade efter Gud	18
ELLEN RYDELIUS: Aktuella städer I. Paris	20
C. J. BRUNSKOG: Den stora revisionen	20
BERNHARD HEGARDT: Studiekloster	22
ASTRID FORSBERG: En nutidslegend	23
LINNEA MALMLÖV: I det tyska köket	31
VIGNETTBILDEN är hämtad ur Photograms of the Year 1932. Fotograf Mairgot.	
Följetongen Klyftan fortsätter.	

I denna hyreshuslänga är det bara två läsare av **MORGONBRIS!**

Vad, endast två? frågar ni. Varför läses inte Morgonbris i varje familj? Just det är frågan, som vi ville göra er uppmärksam på. Kära läsare, har Ni redan sökt intressera er granne för Morgonbris? Har Ni redan lånat henne er tidning? I så fall gör det ännu en gång och Ni skall få se att inte heller hon längre skall kunna undvara Morgonbris. För dem som så önska finns det vackra billiga band att samla årgång 1932 i.

MORGONBRIS

in i varje hem! Det är vår paroll för det nya året.

N:r 1 + Årgång 29

morgonbris

utkommer den 1:sta i varje månad.

TIDNING FÖR

Sveriges
socialdemokratiska kvinnoförbund.

REDAKTÖR och ANSVARIG
UTGIVARE: Kaj Andersson.

REDAKTION och EXPEDITION:
Västmannagat. 2 n. b., STOCKHOLM
Tel. 18882 och 18886. + POSTGIRO
N:r 50196.

PRENUMERATIONSPRIS: Helt år kr.
3:—; lösnummer 25 öre. Prenumeration kan även ske på posten.

ANNONSPRIS:

Före och i text 50 öre per mm.
Efter text 40 " " "

Sista sidan:

1/1 sida kr. 450:—.

1/2 sida kr. 225:—.

Innersida kr. 390:—.

Morgonbris' fönsterteater hade sin premiär

i samband med den lyckade tandvårdsutställningen i Morgonbris' nya lokaler. Dentalbolaget demonstrerade en skoltandklinik, som omfattades med intresse även från kommuner på landsbygden. Mjölkcentralen gav en tilltalande propaganda för att medelst rätt diet säkra tändernas framtid.

Med dessa demonstrationer är upptakten given till den rad av propagandaspel, som Morgonbris planerar i sina fönster. F. n. pågår en i färg och form praktfull framställning av fruktens betydelse för svenska folket.

Mjölkcentralens propaganda i Morgonbris' fönster.

De många löftenas tidning

är inte Morgonbris i denna sin nyårshälsning. Andra tidningar må vara färdiga och redan göra utfästelser om vad som skall komma i deras spalter året framigenom. Morgonbris har endast ett löfte att ge: att hålla sig beredd för vad de nya dagarna skola bringa världen. Lika fyllt av oväntade händelser och nyupptäckter som ett år är lika rik på överraskningar måste Morgonbris vara. Morgonbris enda löfte för år 1933 är: **Morgonbris — överraskningarnas tidning.**

Om vilken tidskrift skriver den svenska dagspressen ledare? Jo, Morgonbris.

Nu senast saxa vi ur den pigga tidningen Nya Älvsborgaren följande ledare:

För några år sedan gjordes här i landet från ett förlags sida lofvärda ansträngningar att skapa en tidskrift, ett magasin, med litterär och kulturell flykt och prägel. Svenska folket visade emellertid att det bättre gillade de ur innehålls- och utstyrselsynpunkt billiga och mindervärdiga mer eller mindre kolorerade alstren, som nu i massupplagor spridas över det svenska landet, och sedan förlaget på en kort tid förlorat hundratusen kronor måste de stolta planerna uppgivas.

Sedan dess har emellertid ett nytt lofvärt försök gjorts. Vi syfta på det berikande av den svenska tidskriftslitteraturen, som den moderna och radikala kvinnotidningen Morgonbris utgör. Det är

med spänning man följer med dess utveckling och det är med spänning man spørjer sig om också dessa ansträngningar skola bli lika resultatlösa och om också denna tidning i sin nuvarande form skall gå sin undergång till mötes.

Man har all anledning att uttala en förhoppning om att så icke skall ske. Det vore helt enkelt en skam för Sveriges folk om det åter en gång skulle visa sig att detta samma folk avgjort och bestämt föredrar de smaklösa och undermåliga alstren framför ett med lyftning och idéellt innehåll.

Det är sant och riktigt att Morgonbris står i en idé och en politisk rörelses tjänst. Detta kan emellertid på intet vis räknas som något minus. Motsatsen är fallet. Vi hysa nu en gång den uppfattningen, att den som säger någonting och den som skriver någonting gör det därför att han eller hon har någonting att säga, i annat fall vore utgjutelserna bara munvädret. En tidning och en tidskrift med något existensberättigande bör ha någonting att säga sina läsare, bör ha en mening, ett mål och en uppgift.

Litet underliga förefalla alltid i våra ögon de, som högt pläga deklamera om sin egen opolitiskhet och opartiskhet (vid års- och kvartalsskiftena finns det många som leva högt på den deklamationen), liksom man överhuvudtaget kunde stå neutral och opartisk inför tidens stora problem och händelser! Vad är en sådan inställning annat än ett partitagande för de rådande förhållandena?

Därför att Morgonbris är upplagd som en verklig familjeyournal, som förutom att skänka sin läsekrets förströelse- och underhållning, djärvt, bestämt och originellt går i breschen för de svenska arbetarekvinnornas intressen samtidigt som den giver dem upplysning i problem och frågor, som intimt berör deras dagliga liv, är det som vi skrivit ned de här reflexionerna. Vi tro nu inte, att de kunna betyda så mycket för tidskriften, men om de ändå utgöra ett handtag åt dem, som nu stå i begrepp att öka Morgonbris' läsekrets för nästa år, så anse vi att de försvara sin plats. O. L.

Kvinnans gissel — obegränsad barnökning

Barnbegränsning eller fosterfördrivning är titeln på en broschyr av Karin Adamsson, som behandlar motsättningen mellan sexuallivets och lagstiftarnas lagar. Litteratursats MB erhålles gratis mot insändande av 45 öre till vår sjukvårds- och skyddsmedelsaffär.

NILS ADAMSSON

JAKOBSGATAN 22 - STOCKHOLM

ÖSTERMALMSTORGS TANDKLINIK

ÖSTERMALMSTORG 4 • STOCKHOLM
Öppet 8 fm.—8 em. Tel. Ö. 383

Billig tandvård - Fri rådfrågning
Modern utrustning - Röntgen

Karin Antoni Sven Schönström
Legitimerade Tandläkare.

Medlem av Soc.-Dem. Kvinnoförbundet
10 % rabatt.

Ett litet kryp

Memoarer av

Martin Andersen Nexö

En av julens bästa nyheter

Författarens på förlaget förut utgivna böcker, 20 volymer, kosta häftade endast kr. 75:50. Finnas även inbundna i vackra band, klot, hfr. o. helt skinnb.

Rekvirera katalog.

A.-B.

Framtidens Bokförlag, Malmö.

SUNT FÖRNUFT

■ Opolitisk tidskrift i ekonomiska och sociala frågor, utgives av Skattebetalarnas förening med åtta nummer om året, därav ett stort och rikt illustrerat julnummer. I varje nummer behandlas även olika hemeconomiska frågor.

■ Föreningen har därjämte inrättat en särskild **Budgetbyrå** för rådgivning i hem- och familjeekonomiska frågor, dit medlemmar utan kostnad kunna hänvända sig vid behov.

VARJE BIBLIOTEK

eller studiecirkel kan efter rekvisition från Skattebetalarnas Förening erhålla tidskriften gratis.

VARJE MEDLEM

av föreningen erhåller tidskriften utan särskild prenumerationsavgift. Medlemsavgift fem (5:-) kronor.

Skattebetalarnas Förening, Stockholm 16

Postgiro 565

Damernas inre och yttre förnyring, av hy och ryknernas försvinnande, borttagande av olustkänslan utan operation eller tröttnande behandlingar uppnås vid användande av läkarevetenskapens senaste och uppseendeväckande

Mono-Hormon-preparatet

Dr. RICHARD WEISS

Fertilitimets

det mest effektiva medlet mot för tidigt åldrande, osviktligt verksamt mot neurasteni, hysteri och klimatoriska störningar.

Fullkomligt oskadligt och fri från biverkningar.

Rekommenderas varmt av läkare- auktoriteter.

Säljes endast å apotek i originalförpackningar.
Pris Kr. 4:75 pr glas om 40 tabletter. Kr. 8:75 pr glas om 100 tabletter. Tillskriv general-representanten:

HORMO-FARMA, Postbox 1178, Sthlm 16.

Var god sänd omgående mot postförskott
..... st. glas med ..... tabletter.

Namn: .....

Adress: .....

Postadr.: .....

Hormo-Farma,

Postbox 1178, Stockholm 16.

Mo.

Jämtlands Mesost

är såväl en delikatess som en oundgänglig tillgång som födoämne. Jämtlands Mesost innehåller i koncentrerad form mjölkens alla nyttiga mineraler samt mjölksocker.

Den är
nyttig.

god och
billig.

Jämtlands Förenade Mejerier

Svenska tecknare

Vem ritat en effektiv och lustig affisch i klara färger motsvarande de engelska, som visades på Morgonbris' utställning »Tandvård åt alla». Affischen bör åskådliggöra dietens betydelse och huvudsakligen vända sig till barnen. Inlämna förslag till Morgonbris' redaktion. För goda förslag vinkas en belöning.

Utrustning
till tandkliniker
för skolor och
folktandvård

Bilden visar vår utrustning för skoltandklinik vid Socialdemokratiska kvinnoförbundets utställning »Tandvård åt alla» i december 1932.

D E N T A L A K T I E B O L A G E T

GÖTEBORG

STOCKHOLM

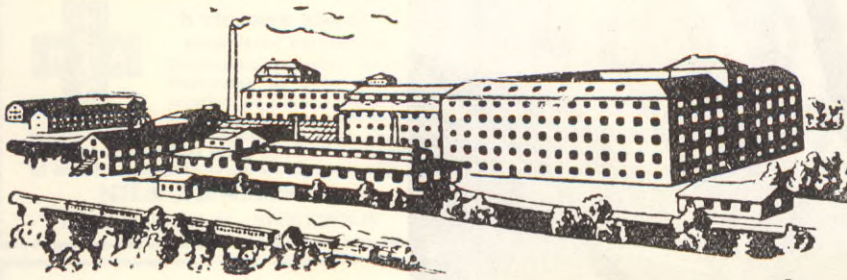
MALMÖ

**ett gott 1933
med dryga
pengar —**

tillönskar

konsum

FALU YLLEFABRIKS A-B SÅGMYRA

Specialtillverkning av

HEMSLÖJDSGARNER

(såsom Skåne- och Vepgarner, Nöthårsgarner)

SVENSKULLSGARNER

alla slag såsom Vadmalsvarp, Vadmalsväft, Strump- och Koftgarner.

ULL och STICKYLLE mottages till spinning av GARNER samt till vävning av FILTAR, SCHALAR och TYGER.

HEMVÄVDA TYGER till beredning och färgning.

Europas favoriträtter i svenska kök

Det finns ett område, där även de radikalaste kvinnor ofta förbli konservativa, och det är i köket. I de allra flesta hem räkar husmodern in i ett hjulspår, som hon följer år efter år, de rätter som serveras återkomma oupphörligt med regelbundna mellanrum. Men omväxling i kost är både nyttigt och roligt. Hur skulle det vara, om Ni ibland skulle sticka emellan med något annat lands favoriträtt? Jag ger här nedan några beskrivningar på maträtter jag lärt under vistelse i främmande länder, där jag i gengäld glatt många utländska husmodrar med trevliga svenska recept.

Soppor användas utomlands betydligt mera än i vårt land. De tyska husmoderna, som äro kända för sin sparsamhet, servera aldrig en middag utan en soppa, (ofta utan buljong, endast med grönsaks-späd). En tyska anser det vara syndigt att som många svenskor göra, kasta bort späd av fisk eller grönsaker. Här en enkel potatissoppa, som — vanligen utan köttspäd — kom på mitt bord varannan dag under en berlinsk krigsvinter.

Ben av färskt eller stekt kött avtvättas och påsättes med salt, finskuren lök, litet morötter och en bit sellerirot och får koka med locket på två timmar. Man håller då soppan genom sil, låter den åter koka upp, lägger den mjuka sellerirot i sopp-skålen, låter potatisar, som man först låtit koka en stund i en annan kastrull, varpå detta vatten bortslås, koka mjuka i soppan och passerar soppan. Sedan den fått ett sista hastigt uppkok, rör man litet kött-extrakt, t. ex. Marmite och serverar den med finhackad persilja.

Rysk matlagning hör inte till de lättvindi-

gaste. Betänk, att man i Ryssland hade liv-egna ända till 1860, och med denna billiga arbetskraft åstadkom man dagligen de besvärsligaste, men ack så goda rätter! En av de inte alltför arbetsamma ryska rätter, som svenskar bruka bli förtjusta i är

Rysk kålsoppa med köttpiroger. (Borsitsj.) Man kokar en soppa av ett kilo oxkött. Därpå rensar man sex små rödbetor, skär dem i långa, tunna skivor, rullar dem i mjöl och låter dem puttra i smör en halv timme, med lock på kastrullen. Man tar ett litet kålhuvud, skär det i fyra delar, överhåller dessa med kokande vatten och låter dem stå övertäckta en kvarts timme. När buljongen kokat 1½ timme, tillsätter man rödbetorna och en halv timme efteråt kålen. När allt har kokat så att det blivit mjukt, håller man i en kvarts liter tjock sur grädd, utörd med en rågad matsked vetemjöl, låter allt koka väl upp, reder den med en äggula och serverar den med piroger eller — om man så vill — med stekta prinskorvar. Kombinationen med den sura grädden låter fantastisk men smakar i själva verket briljant.

Piroger med köttfärs.

1½ glas mjölk, 1 tesked salt, 5 öre jäst. 200 gram smör, 500 gram vetemjöl, 1 ägg. Till fyllnad: kokt kött, 2 hårdkokta ägg. Jästen blandas med en kopp ljum mjölk och två matskedar mjöl iröres, varefter blandningen får stå tio minuter. Smöret röres vitt och blandas med ägg, mjöl och det övriga. Degen arbetas väl tills den släpper fatet och får jäsa. Sedan kavlas den ut, på ena hälften lägger man små högar av det kokta och malda eller finhackade köttet och de likaså finhackade

hårdkokta äggen. Med en sporre uttar man sedan fyrkanter, som rullas ihop i form av små dolmar, vilka få jäsa tjugo minuter på bakbordet. Kokas i kokossmör, upptas med hålslev och få avrinna på gräppapper. Serveras varma. Äro också goda till te. Piroger, fyllda med vattenkokt ris och finhackade ägg, äro en förträfflig bibrätt till tomatsoppa.

Äkta ungersk gulasch (Gulyasleves).

Gulasch är ett ungerskt ord, som förstas lika bra i Sverige som i hemlandet. Den köttssoppa, som fåraherden på pustan — gulyas — kokar i en kittel, uppuren av en trädgren, har gjort hans yrkesnamn till en välkänd maträtt, som serveras i hela Europas restauranger och privatkök. Paprikan, som spelar en mycket viktig roll i gulasch, — och ungersk matlagning överhuvud — bör vara söt och verkar inte alls garvande på slemhinnorna, endast pikant. Här ett originalrecept, som alltså är soppa och så mättande, att en andra rätt blir överflödig. 200 gram oxkött, 200 gram mager fläsk, 200 gram fårkött (av läggen), 100 gram rökt skinka, 100 gram rökt korv, 50 gram fläskfrott, 40 gram lök, 2 matskedar röd paprika, 2 gröna paprika, 2 tomater eller 2 matskedar tomatpuré (den italienska purén finns i små burkar à 25 öre). Salt, 2 liter vatten. Potatis.

Oxköttet, det magra fläsket, fårköttet och skinkan skäras i bitar, ungefär fem centimeter stora, brynas i fettets tillsammans med löken — man beräknar hälften lök mot kött — så kryddar man med salt, söt röd paprika, litet tomatpuré eller färsktomater och två gröna paprika. När köttet är halvstekt, tillsättes kokande vatten, och då rätten är nästan färdig, potatisen, skuren på längden, var och en i fyra bitar. Strax innan gulaschen serveras, kokar man de ituskurna korvarna en minut i soppan. En enklare form av gulaschsoppa beredes endast av oxkött men lagas för övrigt fullkomligt som ovanstående recept.

Puszta-gulasch. (Puszta-pörkölt.)

Som vi ha sett, är gulasch i Ungarn en soppa, köträtten kallas där pörkölt, och blir mycket god av dessa ingredienser: 100 gram kalvkött, 100 gram fläsk, 100 gram oxkött, 2 lökar, 2 matskedar fläskfrott, salt, 400 gram potatis, 1 tesked paprika. Skär de olika slagen av kött i små bitar. Stek några lökar i fettets, tillsätt en tesked söt paprika, köttet och saltet, lägg på locket och låt anrättningen koka, tills köttet är mörkt. Tillsätt då och då litet kokande vatten. När köttet är mjukt och vattnet kokat in, lägger man i potatisen skuren i tunna skivor eller tärningar. När potatisen är färdigkokt serveras rätten mycket varm.

Ungerska pannkakor.

Pannkakor finnas väl i alla länder, men i Ungarn har man funnit på att servera dem med en fyllning, som är både originell och välsmakande. Här ingredienser till smeten. 6 deciliter mjöl, 3 ägg, 1 tesked socker, 2 kaffekoppar mjölk, smör till stekning. Mjölken hålles långsamt över mjölet under ständig rörning, äggen tillsätts jämte sockret, och smeten röres tills den blir jämn. Fettet lägges i en pannkakslagg, och tunna pannkakor gräddas bruna på båda sidor och ställas på varmt ställe. En fyllning beredes på följande sätt: 22 gram färskost passeras genom en hålsil och utröres med två äggulor, socker, korinter och de väl uppvispade vitorna samt 2 matskedar sur grädd. Denna blandning bredes över pannkakorna, som rullas ihop och beströds med socker, om man vill ha dem mycket söta.

Till sist en råkosträtt som efter behag kan vara förrätt eller — vid vanlig diet — efterrätt: Recept för en person.

Tandvård åt alla!

rubricerades den första propagandautställningen i Morgonbris' och Socialdemokratiska kvinnoförbundets nya vackra lokaler. Utställningen blev en överraskande framgång. Pressen skrev:

En synnerligen vällovlig utställning (D. N.) Både rolig och väiordnad (ST. T.) Instrukтив (G. H. T.) En utställning som minst av allt är tråkig. Det ligger en god psykologisk insikt bakom. Klatschigt gjord. Kombinerar det humoristiska med det allvarliga. (Soc-D.)

Alltså en början, som lovar gott för den fortsatta kedjan av liknande sociala utställningar, som Morgonbris ämnar arrangera.

Läs vidare sid. 8.

VÄGEN FORTSÄTTER

Morgonbris läsare! Vid starten av det nya året och den nya årgången kräves av en tidning att den sänder ut en hälsning, ett uppbud till fortsatt marsch framåt. Morgonbris redaktör har inför denna uppgift i år blivit redaktören med förhinder. Tryckpressarna ha fått vänta på orden, som skulle fylla de här för avsedda spalterna. Med ovanstående bild framför oss ha vi fått visionen av alla människors väg — vägen, som löper mot mål vi icke känna. Det sjunger av sträckans spända linje, där förnimmes trampet av annalkande miljoner fötter. Det råder upprottets oro i världen, men under en misströstan som kanske aldrig förr. Var finna gläntan ut ur den urskog människorna själva skapat av sina system, fördomar och konventioner? Även om man ej är så förmäten att man väntar av Morgonbris att den skall kunna vara en ledstjärna i detta kaos — eller kanske just därför — bjuder det emot att låta vår tidning inför denna ohyggliga situation bli endast en lam eftersägare av fraser, som manglas igenom världspressen. Just i den känslan ser vi som en av tidningens närmaste uppgifter att i stället medverka till uppdämmande av det meningslösa ordflödet, som endast förmår framkalla ett förstrött lyssnande. Nej, det måste bli ett slut på denna kompakta likgiltighet för de samfälliga svårigheterna.

Morgonbris läsare, låt oss under de nya dagar, som förestå, med förenade krafter söka finna vägen till människornas vilja och entusiasm!

Hendrik de Man påvisade vid sitt besök i Stockholm för några veckor sedan att arbetarrörelsen står vid en vändpunkt. Den reformistiska politiken har varit riktig, men den har svarat mot en fas i kapitalismens utveckling, som nu närmar sig sin avslutning. Nu måste vi skjuta vårt principiella krav i förgrunden, nu gäller det inte längre smärre förändringar utan ett nytt ekonomiskt system, som kan lösa de motsättningar, vilka hota att kväva det nuvarande. Vårt program skall inte längre bestå av krav på praktiska reformer av i dag och socialistiska grundprinciper för en fjärran framtid, nej, vi måste uppställa en mobiliserings- och angreppsplan, såsom en generalstab gör det. Vi måste utarbета ett praktiskt socialiseringsprogram, som inte endast kan samla industriarbetarna utan alla som äro motståndare till kapitalismen. Detta program skall bli fanan i vår agitation, det skall bli rättesnöret för våra regeringar, när vi överta makten. Vår största tillgång är den socialistiska idén. Under den skall vi samla alla de massor, som kapitalismen driver till förtvivlan, denna vår idé förnuft och rättfärdighet skall vi ställa upp mot kapitalismens självmordssystem. De ekonomiska betingelserna för socialismen är tillstädes, nu fordras endast att vi vill den!

Vilka betänkligheter man än kan sätta upp mot de Mans aktionsförslag, kraften i kravet: vi vill socialismen, gör det till en frisk fanfar, som vi måste lystra till. Svenska kvinnor! Giv ert öra åt den! Låt den skänka er vilja,

ny friskhet! Slå död på er räddhåga, som förlamar ert initiativ och er handlingsförmåga! Är det inte svidande bittert redan att tänka sig att en sådan signal skulle mötas av kvinnogrupper med tomma oförstående ögon och likgiltiga händer?

Jag vet ej bättre sätt att tina upp er frusenhet än att förelägga er följande ord av Karin Boye, hämtade ur en artikel i Spektrums senaste nummer.

Inom allt levande fortgår skapelsen. Liv i egentlig mening är nyskapelse. Inte av yttre ting — de är bara synliga tecken på de inre förloppen och kan också vara döda upprepningar — utan av nytt liv. Den yttre döden kan ingen av oss någonsin fatta, vi kan aldrig snudda vid dess väsen. Den levande döden känner vi alla: när bråten samlar sig över det växande, tills det inte orkar ta sig upp mer, när alla vägar redan är gamla och upptrampade, när en själ blir steril. Frukthet kommer ur tillit. Den som vägar se och uppleva också vad han förut inte har sett och upplevt, han är den fruktbare. Ofrukthet kommer ur rädsla. Rädsla är början till den levande döden.

Namn och tankevävar förvandlar inte det som är. Det är fast, det är säkert, det ligger i våra händer, närmare än tanken. Det är värt att lita på.

Den som upplever omedelbart, den fruktbare, vet sig stå i förbindelse med en verklighet, som han inte känner till botten, men som han vinner och gör till sin bara genom att öppna famnen och villigt ta emot. För att själv vara fruktbar, måste han ha tillit till sin egen okända urgrund. Han har också större tillit till andras.

Den ofrukthet, som är rädd för sina egna nya vägar, är också mer än misstänksam mot andras.

Den fruktbare är positiv. Hans strävan går ut på att hjälpa livet växa. Inte så att han själv vill ordna det efter sitt huvud; därför att han hyser tillit, vill han framför allt röja undan sådant som hindrar brodden från att spira, viss om att resultatet på så sätt blir bättre än om han satte sig ner och gjorde upp gatugångsreglementen. Den ofrukthet är negativ. Hans rädsla för sig själv, för den del av honom själv, som en annan del håller i mörker och fångenskap, yttrar sig också i rädsla för vad andra kunde ta sig till, om de släpptes lösa. Medan den fruktbare till en början vill se vad som växer av sig själv och först sedan vill klippa och skära där det visar sig nödvändigt, anser den ofrukthet a priori att gatugångsreglementen är nödvändiga. Hans strävan går ytterst ut på att förhindra något som han är rädd för.

Den moraliska indignationen är alltid komprometterande. Har man kommit därhän, att den moraliska indignationen börjar leda ens handlingar, då är det tid att tänka på en längre ökenvistelse.

Indignationen visar, att här finns ett område, ett område, där man inte fritt väljer efter sitt förstånds urskillning och sitt hjärtas böjelse, utan under tvånget av en stor skräck. Under tvånget av en stor skräck tänker och handlar man mindre ändamålsenligt än annars, och den energi man möjligen utvecklar vore värd ett bättre öde. Den man sist av alla skulle sätta till domare, till uppfostrare, till ledare, till lagstiftare är den moraliskt indignerade. Som bekant anses han i allmänhet vara den mest lämpade. Vi lurar tydligen världen nästan lika lätt som oss själva.

Detta är en fråga om själens frälsning, om den enskildes möjlighet att hålla sig levande: Filosofier och religioner har i alla tider sökt bryta udden av vår rädsla, antingen den har kallat sig dödsfruktan eller syndakänsla eller något annat. Lyckas det, så är det bra. En ogrundad tro, som lugnar och skänker tillit och därför gör levande, bör väl vara bättre än en lika ogrundad rädsla, som hindrar oss från att växa — om den nämligen inte bara flyttar

rädslan till ett annat område, vilket religiösa och moraliska system alltid har visat benägenhet att göra.

Men det är också en fråga om samhällelligt tänkande och handlande.

Tydligast gör sig den negativa, den avvärjande hållningen märkbar i ett visst slags konservativ inställning: den som betraktar kulturvärdena som från ovan givna tvångsordningar, huvudsakligen avsedda att hindra välkomna tillfällen till synd, och som vid varje förändring av samhällsinstitutionerna väntar sig att få se helvetets makter slippa lösa. Å andra sidan är samma anda rådande, där en samhällsomdanare går till verket, driven inte av de behov, som gjort sig kännbara i någon grupp eller klass inom samhället, inte av önskan att undanröja de svårigheter, som trycker medlemmarna av denna grupp, utan av begär att göra om människorna, så att de inte längre bryter mot hans etiska fordringar. I allmänhet anses detta som en högre och renare bevekelsegrund för det politiska handlandet än det reala intresset. I själva verket är det ett sätt att förlägga sina personliga strider till yttervärlden. På så sätt kommer man — i bästa fall — undan sina inre konflikter, eller rättare, man upplever dem som en allmän angelägenhet, man tror sig företräda en grupp, medan man egentligen väljer gruppen till symbol för en själv, och följaktligen blir man ur gruppens synpunkt en dålig representant.

Ingen blir av med sin rädsla för att andra säger åt honom att han är rädd, inte ens för att han själv medger att han är rädd. Ändå kan det ha stora fördelar att tänka på saken. En enkel rädsla, även om man inte vet var den kommer ifrån, bör vara lättare att så småningom komma på spåren och få bukt med än en, som upphöjs till rang och titel av moralisk höghet och kulturvärde.

Det är denna skadliga värdering det först och främst gäller att komma ifrån.

KAJ

Vid nyår

Av Allan SELGE

Hjärta, ett år har igen blommat ut,
ett år av längtan och nytta.
Nyårets önskningar blevo till slut
i vardagens småkrafts förbytt

Ser du tillbaka, du finner ändå
att allt ej blev som du tänkte.
Litet, så litet du lyckades få
av det, som i drömljuset blänkte.

Dagarnas ära gjorde dig nöjd
men bleka ändå de glimma.
Hjärta, när kunde du skälva av fröjd
en enda, en strålände timma?

Jo, då en grävädersafton du fick
liksom från stjärnvärldar höga
leendet, leendet blott i en blick
utur en medbroders öga

Hjärta, o hjärta, av allting som var
tiden det mesta har ärgat.
Löftet om broderskap har du dock kvar
av vad i år du har bärgat.

Entrén till Morgonbris vackra utställningslokal.

MORGONBRIS' UTSTÄLLNING TANDVÅRD ÅT ALLA

blev en stor framgång.

Morgonbris och Socialdemokratiska Kvinnoförbundet invigde strax före jul sina nya vackra lokaler med en intressant utställning "Tandvård åt alla", anordnad med välvillig hjälp av Sveriges Tandläkarförbund, Svenska Röda Korset och Tandvården vid Stockholms folkskolor. Utställningen, som var ett led i tidningens och förbundets strävan att sprida upplysning på olika sociala områden, öppnades av fru Signe Wessman, som hälsade den talrika publiken välkommen, varefter fru Sigrid Gillner i ett kort och kärnfullt anförande framhöll betydelsen av att tandvården kommer in under den allmänna sjukvården. Nu kan man komma in på ett lasarett för nageltrång men icke för tandröta. Hon uttryckte sin erkänsla för det intresse, som förbundet under sitt arbete för förbättrad tandvård mött från tandläkarnas och folkskolläraernas sida. Det gäller nu att förmedla detta intresse till arbetarhemmen och framför allt till föräldrarna, så att de tillse att redan hos det uppväxande släktet grundlägges

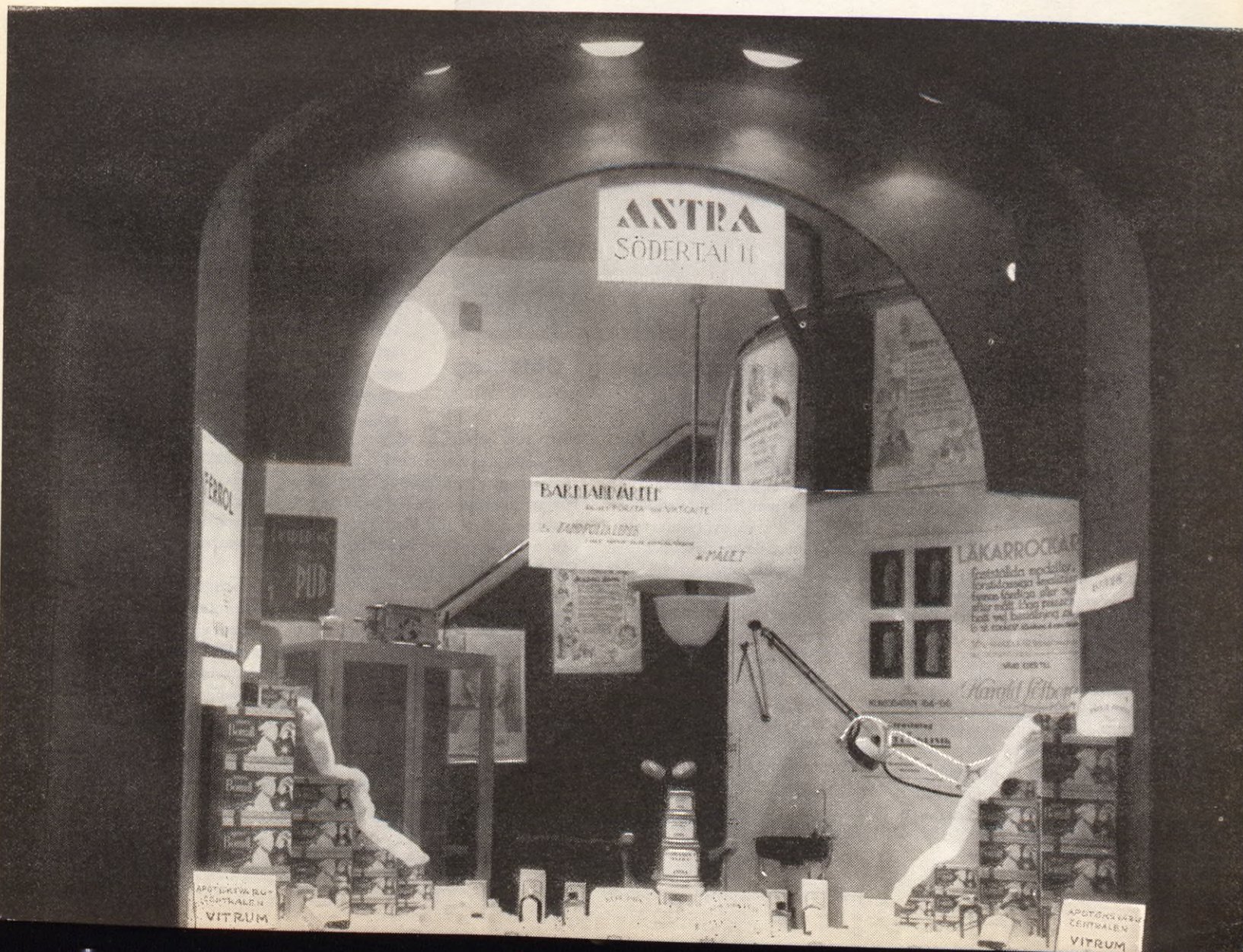
en god tandvård, som är en så viktig faktor för folkhälsan. Tandläkare Dahlén, ombudsman i Sveriges Tandläkarförbund, betonade i ett energiskt anförande att det gjorts tillräckligt med utredningar om tandvårdsbehovet. Nu gäller det att handla. Man får ej skylla på de dåliga tiderna. Det blir dyrare för det allmänna att försumma folkets tandvård än den relativt måttliga kostnaden att taga hand om den. Det är svårt att i siffror mäta vad det kostar vårt land med att på grund av tandsjukdomar, förlorad arbetskraft och alla ökade utgifter för annan sjukvård m. m. som kan bli en följd därav. Man löser icke frågan om folkets tandvård genom att producera massor av tandläkare; det allmänna måste ingripa likaväl som vid tillgodoseendet av annan sjukvård. Vårt folk måste inse detta, måste kräva detta! Utställningen var, för att citera vår kollega Social-Demokraten, klatschigt gjord och med god psykologisk insikt genom att den kombinerade det humoristiska med det allvarliga. Humorn be-

handlas på annan plats i detta nummer. Det allvarliga, varav här ses några bilder, utgjordes av framställningar i modeller och genomlysta glasplåtar av tandrötans utveckling och successiva förstörelse av tänderna och hinneinflammationens fenomen, gipsmodeller av oregelbundna bett bl. a. uppkomna genom att barnet sugit på tummen — alla av levande fall — och hur de reglerats. Tandregleringar böra företas mellan tredje och sextonde levnadsåret. I en annan monter visades prov på medfödda defekter som harmynthet, spricka i gommen etc. och hur dessa fel avhjälpes. Intressant var att jämföra hur avsevärt mycket mindre käken hos nutidsmänniskan är än den utställda avgjutningen av käken på Homo Heidelbergensis, vilken levde för 250.000 år sedan. En övergångsform mellan dessa båda ytterligheter bildade käken av Homo Mousteriensis, som fanns till för 100.000 år tillbaka. Man ser här tydligt hur med kulturens stigande käkpartiet avtagit, medan hjärnskålen växt, tänderna ha däremot icke blivit mindre. Dessa gamla herrar visa icke något spår av tandröta, men man vet av andra skelettfynd, att mänskligheten känt till tandrötans plåga i minst 25.000 år! Under den vecka utställningen varade rann en ständig ström av

besökande — däribland hela skol- och seminarieklaser — genom våra nya funktionslokaler. Besökarna studerade ivrigt statistiken på väggarna, där man bl. a. fick veta att svenska tandvårdens historia ännu ej fyllt 50 år, att första skoltandkliniken uppstod 1905 och att det nu finns sådana i 100 städer; att Röda Korset har 2 tandvårdsambulanser, att Stockholm har 22 skolkliniker, ledda av tandläkare Olof Strandberg, där det i fjol behandlades 29.000 barn och många andra intressanta siffror. Publiken fördjupade sig, än var litet ängslig i alla de konsekvenser, dåligt skötta tänder kunna medföra och gick därifrån, begrundande ett visdomsord på en väggaffisch: sköt dina tänder, så skola de sedan sköta dig! Och pressen, som skrev långa spalter med beröm om vår utställning, har välvilligt hjälpt oss att göra propaganda för vår tanke: tandvård åt alla, även de fattigaste och därmed fram mot ökad folkhälsa!

I ett samhälle — kommenterade Tidevarvet — som strävar efter att i möjligaste mån ge alla barn samma hygieniska startmöjligheter kan man inte tolerera att vissa grupper skola för livet bära märken av en tidig ålders dåliga villkor.

Skoltandkliniken i Morgonbris' fönster tilldrog sig livlig uppmärksamhet från gatutrafikanterna.

Det stäse disponibla badkaret är onekligen ett av det civiliserade livets allra ljuvligaste uppfinningar; och det är ett av de största folkhygieniska framsteg, då — såsom under de senaste åren börjat bli fallet i Göteborg — varje H. S. B.-lägenhet på ett, två rum eller mer har ett badrum med bekväm tillgång till varmt vatten.

Besök vårt kontor **Fjällgatan 3** och tag del av ritningar och hyresberäkningar. Telefoner 452 54, 452 41.

Hyresgästernas Sparkasse- och Byggnadsförening i Göteborg

Det framhålles ibland som en förtjänst hos det husliga arbetet, att det är mer individuellt än yrkesarbetet utom hemmet. Ingen kan förneka, att arbetet i hemmet kan vara behagligt, när man får sköta det som man vill. Men man får inte glömma, att just denna individuella karaktär gör det så svårt att rationalisera det husliga arbetet och gör det oekonomiskt och illa betalt. Vidare följer därmed, att detta yrkes utövare bli mer isolerade än flertalet andra i sitt arbete. Om inte kvinnor av andra skäl än rent ekonomiska vore bundna vid hemmen, skulle säkert åtminstone i städerna utvecklingen inte kunnat gå så långsamt på detta område som den gör. Själv har jag en gång gjort misslyckade försök till matlagning i ett italienskt hem vid ett spishål på pricken likadant som de 2.000 år gamla man kan se i Pompejis utgrävningar och ännu träffar man ibland på landet i tämligen nya hus bara öppna spisar, där maten lagas med största möjliga uppoffring av ved och arbete.

Hemmens och familjernas behov kan vara ganska enahanda och särskilt i städerna kan livsföringen och de efter den av-

Ett förenklat liv

Hur vårt önskehus och -liv skulle kunna ta sig ut.

passade bostäderna — eller är det tvärtom — förefalla tämligen standardiserade. Men den vanliga vinsten av enhetlighet — billigare drift och produktion på grund av stordrift — uteblir i stort sett. Anledningen härtill ligger i det hinder för en verklig rationalisering, som uppfattningen av hemmet som den enda tänkbara enheten innebär, även där denna enhet är en ganska trogen kopia av tusen andra. I de moderna stadshusen har visserligen en början till kollektivisering skett genom att sådana anläggningar som för värme, varmvatten och tvättinrättningar, som skulle bli omöjliga och oekonomiska på annat sätt, gjorts gemensamma. I Stockholm har H.S.B. gått ett steg längre genom att anordna en för hyresgäster gemensam barnkrubba, ett experi-

ment som påstås ha slagit mycket väl ut. Vill man fortsätta på den inslagna vägen med t. ex. ett centralkök för ett större bostadskomplex, förutsätter detta för att lyckas, att bostäderna från början anpassas därefter. Försök i den vägen ha gjorts också hos oss redan för länge sen som i Hemgården på Östermalm och nyligen i Centralköket på Kungsholmen och i institutioner för pensionärer av olika slag.

Det förslag som av arkitekt Markelius och fru Alva Myrdal framlagts till kollektiva bostadshus är alltså inte något principiellt nytt utan en ny etapp på en förut inslagen väg. Det är ingen utopi ut i det blå att försöka ordna hem, där familjens avskildhet mot yttervärlden på en del punkter getts upp, det är ett steg för steg frampressat behov av rationella hem, som tvingat fram ett sådant förslag. Var och en som försökt sköta ett hem utan att därför ge upp möjligheten att utträtta något därutöver och utan att vilja eller kunna anställa fullgod arbetskraft i sitt ställe vet nog att de svårigheter man möter: överansträngning eller otillfredsställelse, oro och bekymmer för hem och barn, bunden-

het vid hemmet på kvällarna etc., är något som skulle kunna undvikas, om hemmet vore annorlunda organiserat. Men därför fordras en ny typ av bostäder, som tar sikte på just dessa familjers behov, där hustrun är borta från hemmet större delen av dagen.

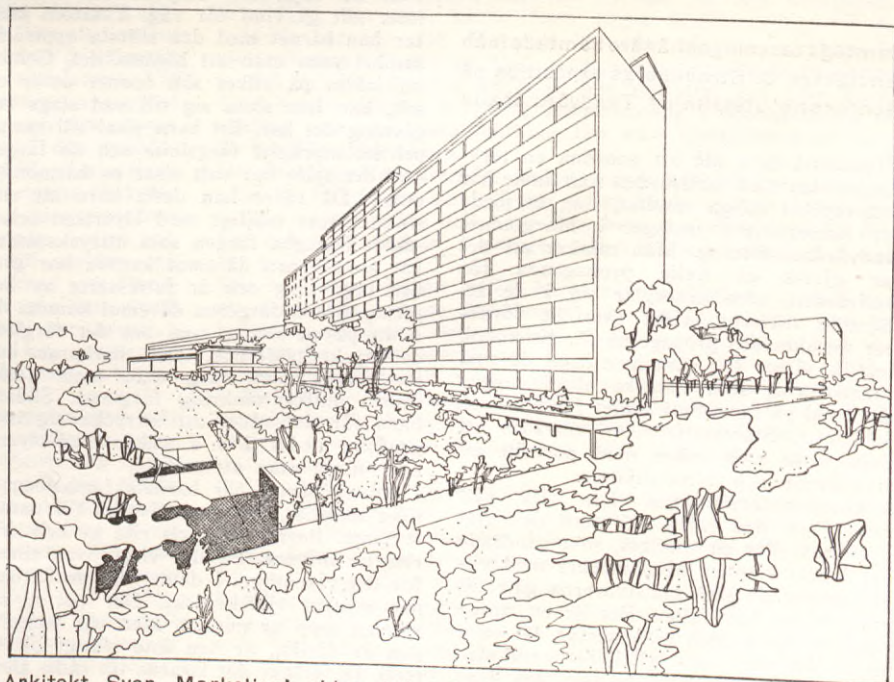
Det väsentliga i planen, som mer i detalj framlagts i pressen och för vars princip redogöres i Tidens decemhernummer, är att man går ut ifrån att allt, som kan utföras av andra och av experter, bör göras av dessa, för att den tid föräldrarna får över från förvärvsarbetet ska kunna ägnas åt rekreation och åt samvaro med barnen. Barnen bör alltså skötas i en särskild barnavdelning, varifrån de lätt kunna komma till hemmen. Matlagning, städning, tvätt kan utföras för en mängd familjer med besparing av arbete och kostnad och göras mer fackmässigt och omsorgsfullt än av den enskilda husmodern. Om en restaurang med matsal finns i kollektivhuset och möjlighet dessutom genom hissar till rummen att få maten serverad där, när man önskar det, till ett billigt pris — 1.25 kr. pr dag för frukost och middag är beräknat — bör en äkta man utan allt för stor saknad kunna avstå från den egna spisens behag och husmodern från dess obehag. Detsamma gäller om barnen. Alternativet till kollektivens hygieniska för barnen avpassade barnkammare, kindergarten och småskola, skötta av vältränad, välavlönad och med omsorg vald personal, över vilken föräldrarna ytterst själva bestämma, är inte den individuella barnkammaren och mamman av samma kvalitet utan en obefintlig mamma och en mer eller mindre otränad kanske ointresserad ersättare hemma eller i krubban, över vilka ingen kontroll finns. I vad mån en sådan förstklassig barnavdelning ska få ytterligare ta hand om barnen den tid föräldrarna äro hemma, kommer tydligen att bero alldeles på dessas egen önskan. Den som vet hur barn nu ofta lämnas ensamma utan tillsyn på kvällarna, när föräldrarna vill följas åt ut, hur läxor och kamrater ta större delen av barnens lediga tid, läxorna också föräldrarnas, behöver inte ta så allvarsamt jeremiader över pliktförgätna mödrar, som kan tänka sig, att deras barn kunna må bra också om det skulle visa sig lämpligt, att de få sova och bli skötta mornar och kvällar på härför anordnade barnkammare, där dessutom en nattsköterska ständigt fanns till hands. Man hemfaller lätt åt känslotänkande, när man diskuterar barn och uppfostran, det gör vi nog lite var. Men under förutsättning att alla möjligheter som finns till samvaro mellan barn och föräldrar ska tillvaratas, och detta är själva grundtanken för en sådan kollektivplan, måste inte många mödrar, som nu slitas mellan hem och yrke, hälsa den med glädje? Och många unga människor, som nu antingen inte våga att sätta bo eller göra det med den ovillkorliga förutsättningen, att det inte får bli några barn i boet på ganska lång tid? I medeltal 1.000 kr. om året beräknar man att kostnaden för barn går till med några variationer för olika åldrar. Detta förefaller kanske dyrt jämfört med hyran — 550 kr. lägst för rum med badrum, hiss, pentry och städning — och med kostnaderna för maten. Men standarden för barnen har man inte velat pruta på och det kan försvaras, om man håller inkränker på sin egen bekvämlighet än på möjligheter till god vård för dem. Det begränsade utrymmet för familjerna kan utan allt för stora kostnader kompenseras genom gemensamma utrymmen som matsalar också för gäster, sällskaps- och läsrum, gymnastik- och solbadsutrymmen, föräldrum etc.

Man kan lätt peka på andra fördelar med ett så förenklat liv: lättare bosättning för unga människor, fördelen av att hushållsutgifterna kan beräknas på förhand och sen helt avföras från diskussionen, av att ha ständig tillgång till sakkunskap för barna-

vården, barnläkares, sköterskors och lärarinnors, att ha bekväm tillgång till sällskapsrum och läsrum med tidskrifter och möjligen bibliotek, möjligheter för ensamma människor eller ensamma mödrar eller fäder med barn att få ett mindre isolerat liv för sig och barnen, möjligheten att lösa tjänarefrågan på ett bättre sätt än den enskilda familjen kan, där den beroende ställningen är svårare att undvika och till sist men inte minst den nationalekonomiska vinsten av stordriften, som både blir mer ekonomisk och som kan lättare leda till ytterligare rationalisering. Låt oss tänka oss en ganska allmänt genomförd kollektivhushållning. Kan man inte rent av tänka sig, att den skulle kunna bidra att minska den nuvarande osäkerheten och fluktuationerna i efterfrågan på konsumtionsvaror. Det har framhållits som en nackdel, att familjerna genom att binda sig vid ett kollektivhus för viss tid också låser fast vissa utgifter t. ex. för barn och mat och inte har samma möjligheter som förut att vid behov dra in på utgifterna. I den mån försäkring mot olika risker blir vanlig, införes därmed ett stabiliserande element också i inkomsten.

Slutligen: vad kan arbetareklassen ha för intresse av detta försök till rationalisering av livet för familjer av medelklass? Och skulle inte ett sådant företag främst tagit sikte på de familjer, där hustruns enda möjliga ersättare är barnkrubban och där alltså en kollektiv med barnavdelning skulle innebära en ännu mer behövlig hjälp. Säkert, men i samma mån som inkomsterna äro begränsade växer också svårigheten att bjuda något verkligt tilltalande. Därför är det möjligt, att någon form av subvention här blir nödvändig, om sådana försök ska lyckas. Erfarenheter från en första kollektiv, där svårigheterna inte äro så stora kunna också då bli värdefull hjälp. Låt oss överlämna åt männen att slå vakt kring den individuella spisens tradition och ta upp detta uppslag till diskussion. Låt oss en gång tänka efter, hur vårt önskehus och vårt önskeliv skulle kunna ta sig ut, om vi begagnade de möjligheter till samarbete som finns. Vi kan inte vrida utvecklingen tillbaka och binda kvinnorna vid hemmen. Vi önska det inte, därför att vi tro, att ett på hustruns ekonomiska självständighet grundat kamratäktenskap blir ett lyckligare äktenskap och att barn som växa upp i ett sådant hem komma att ha större förutsättningar att bli lyckliga än vi haft, inte minst om de därtill från början få växa in i en större enhet och tidigt lära sig anpassning och solidaritet. Må man gärna tala om "lata, självupptagna och likgiltiga mödrar". De bli nog ändå många, som just för sina barns skull komma att räkna en sådan kollektiv som den förverkligade utopin.

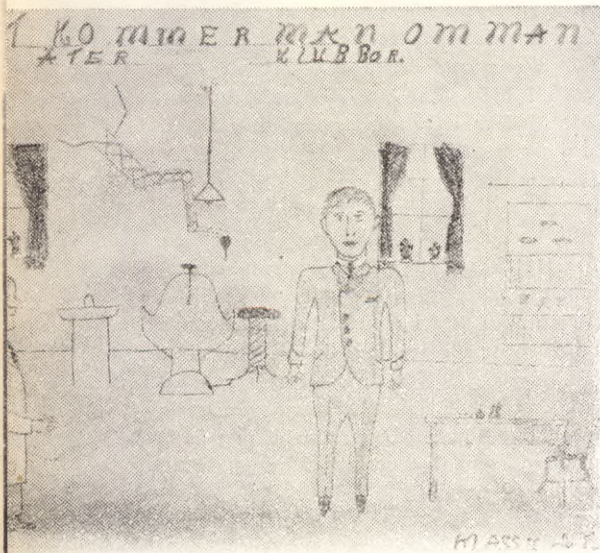
Eva WIGFORSS

Arkitekt Sven Markelius' skiss till det planerade kollektivhuset i Stockholm.

Teckning och tandvård

Samtliga teckningar här äro hämtade från tandläkare O. Strandbergs exposition på Morgonbris' utställning, Tandvård åt alla

Högalidsskolans idé att anordna en teckningstävlan med tandvården som ämne har gett mycket roliga resultat, som utgjorde det humoristiska inslaget i Morgonbris tandvårdsutställning. Man märker att det har gjorts en livlig propaganda för tandvården, som avspeglar sig i de åtföljande texterna, vilka samfällt fördömer sötsaker och propagerar för Stomatol. Ack ja, vi ser för våra inre ögon de små konstnärerna, som numera alltid tuggar hårt bröd på rasterna i stället för kola och klubbor... Stomatolfabriken tillrådes att börja förse sina tuber med porträtt av filmstjärnor och idrottshjältar. Teckningsundervisningen har allt gått framåt sen den tiden, då man fick rita av en vas eller en träckloss, som vandrade runt i hela klassen. Man märker med vilket intresse de små konstnärerna gått till verket i det här fallet. Det är ett ämne gripet ur deras egen intressesfär, låt vara inte av det allra mest glädjebetonade slaget. Men det är fullt av hemska och dra-

ne påpekar då det väsentliga hos tuppen och ritar för att illustrera sina ord en tupp på tavlan — så korrekt och operosonligt som möjligt för att inte påverka barnets egen stil. När han talar färdigt suddar han ut tuppen för att den inte skall ritas av. Vad barnet har uppfattat skall det uttrycka på sitt eget sätt, och man kan ofta återfinna stildrag från helt andra folks konst, som den egyptiska eller kinesiska, hos barn som aldrig sett egyptisk eller kinesisk konst. Stilen är en temperamentssak, internationell. Barnet finner sin egen stil om det lämnas i fred. Barnteckningar kan verkligen vara mycket karaktäristiska. Jag såg en gång en teckningsutställning i Gävle av elever till en lärare, som säkert måste vara en av Sveriges bästa. Utställningen var fylld av form- och färgglädje och naiv originalitet. Ett av barnen, en trettonårig pojke, kände jag, och när jag såg hans målningar, förstod jag med detsamma att de måste vara hans utan att ha sett namnet. En sådan teckningslärare har säkert gett sina elever en god hjälp till initiativ och skaparförmåga ute i livet. B. L.

En tysk läkare, Philipp Franck, har i en rikt illustrerad bok, *Das schaffende Kind*, Det skapande barnet, givit en intressant framställning av hur den moderna teckningsundervisningen arbetar. För inte så länge sedan skulle alla teckningar vara "korrekta", d. v. s. så lika de vuxnas som möjligt. Med lärarens hjälp måtte man noggrant storleken på de vaser och träcklossar man ritade av och försökte återge de rätta måtten. Att teckna ur minnet kom aldrig på fråga. Barnens skaparglädje försvann. Man skulle också teckna på ett visst bestämt sätt. På det viset förkvävdes många spirande begåvningar eller kom inte till sin rätt. Vi minns alla den tröstande historien om Albert Engström som hade BC i teckning. Nu har ett omslag inträtt. Det nya psykologiska betraktelsesättet har trängt in också i teckningsundervisningen. Den skall ingå som ett led i den allmänna mänskliga bildningen, utveckla barnets sinne för vad bildande konst är och framförallt dess skapande fantasi. Skapande fantasi behöver det ju sedan ute i livet på alla områden, inte bara de konstnärliga. En affärsman, en arbetare, en ingenjör behöver skapande fantasi. Många stora vetenskapliga upptäckter har gjorts på intuitiv väg innan de kunnat bevisas.

Man har funnit att barnets fantasibegåvning är störst i 10-12-årsåldern, före pubertetstiden. Då kan dess sinnlighet omsättas i fantasiskapelser. Vid pubertetstidens inträdande blir det upptaget av sig själv, sina egna kroppsliga och själsliga förnimmelser och dess skaparlust minskas betydligt. Det börjar mer och mer fråga läraren till råds. Det blir hans sak att hjälpa det utan att påverka det för mycket. Den moderne teckningsläraren förhåller sig till att börja med passiv. Han ger t. ex. barnen ett ämne som "den förlorade sonens återkomst" och låter dem utföra det som de vilja. Det betyder inte att han låter allt gå vind för våg. Tvärtom iakttar han barnet med den största uppmärksamhet men utan att hämma det. Genom att iaktta på vilket sätt barnet utför en sak, kan han sluta sig till vad slags begåvning det har. Ett barn visar till exempel ett utpräglat färgsinne och de färger som det själv har valt visar en harmonisk enhet. Då råder han detta barn att rita så litet som möjligt med blyertsen och i stället begagna färgen som uttrycksmedel. Ett annat barn däremot kanske har grafisk begåvning och är intresserat av linjerna, medan färgerna däremot komma dit mera på en slump, som om det färglade en tryckt bildbok. Det markerar inte konturerna med färg utan med tjocka svarta linjer omkring färgerna. Sådana barn får det rådet att uttrycka sig med grafiska medel, d. v. s. teckna med blyerts eller tusch utan att måla.

I pubertetsåren, när barnets fantasibegåvning minskas, kan man övergå till naturstudium. Barnet får dels rita av och dels rita ur minnet. På det viset övas sinnet för det väsentliga. I detta stadium är barnet mycket självkritiskt. Det vill t. ex. rita en tupp ur minnet. Men när teckningen är färdig, är den inte riktigt lik en tupp. Då frågar det läraren till råds. Den-

ne påpekar då det väsentliga hos tuppen och ritar för att illustrera sina ord en tupp på tavlan — så korrekt och operosonligt som möjligt för att inte påverka barnets egen stil. När han talar färdigt suddar han ut tuppen för att den inte skall ritas av. Vad barnet har uppfattat skall det uttrycka på sitt eget sätt, och man kan ofta återfinna stildrag från helt andra folks konst, som den egyptiska eller kinesiska, hos barn som aldrig sett egyptisk eller kinesisk konst. Stilen är en temperamentssak, internationell. Barnet finner sin egen stil om det lämnas i fred. Barnteckningar kan verkligen vara mycket karaktäristiska. Jag såg en gång en teckningsutställning i Gävle av elever till en lärare, som säkert måste vara en av Sveriges bästa. Utställningen var fylld av form- och färgglädje och naiv originalitet. Ett av barnen, en trettonårig pojke, kände jag, och när jag såg hans målningar, förstod jag med detsamma att de måste vara hans utan att ha sett namnet. En sådan teckningslärare har säkert gett sina elever en god hjälp till initiativ och skaparförmåga ute i livet. B. L.

Kirsten Utheim-Toverud.

Följande iakttagelser är ett led i en serie undersökningar, som nu har pågått i fem år, och röra havandeskapstidens inflytande på barnet. De tidigare resultat vi framlagt har väsentligen varit grundade på experiment med djur och på undersökningar av ämnesomsättningen hos havande kvinnor. Att på ett tillfredsställande sätt kunna följa avkommans vidare öden har endast varit möjligt i fråga om djur. Hos människorna är det nämligen så många omständigheter som spela in i barnets tillvaro efter födelsen, att det inflytande perioden före födseln har, helt eller delvis utplånas. Därför har undersökningarna av många ansetts vara av mera teoretisk än praktisk betydelse.

Jag vill nu försöka att med utgångspunkt från förhållandena i det praktiska livet hos människorna diskutera det allmänna spörsmålet: om yttre faktorer under havandeskapet visar sig ha något inflytande på det mänskliga fostrets utveckling med utgångspunkt från näringstillståndet hos det nyfödda barnet.

Praktiska försök i djurvärlden ha visat att olämplig föda med växlande sammansättning, som givits åt moderdjuret, har ett bestämt inflytande på avkomman om födan även efter födelsen är olämplig och framträder i stegrad disposition för vissa sjukdomar. Vid våra försök med hundar visade sig hos avkomman en avgjord disposition för såväl rakitis (engelska sjukan) som osteoporos. Vad beträffar näringstillståndet hos den nyfödda avkomman utvisade våra experiment ett förhållandevis ringa inflytande på första kullen. Om man däremot fortsatte med den otillräckliga födan efter havandeskapets och digivningsperiodens slut, hade detta ett bestämt inflytande på den andra kullen valpar, som vägde mycket litet, när de föddes till världen och befann sig i ett tillstånd, som närmast kan betecknas som "medfödd svaghet". Barnen dog utan någon direkt påvisbar orsak några dagar efter födelsen. Dissektionsresultatet var negativt. En viss näringsbrist under havandeskapstiden hos kor resulterade i för tidig nedkomst av kalvar med mycket ringa vikt och utan förmåga att växa upp.

Jag erinrar också om intressanta iakttagelser, som publicerats i år av prof. och fru Schmidt Nielsen i Trondheim, angående massdöd av rättungar, vilken förorsakats av att moderdjuren under havandeskapet fick skummad mjölk istället för söt mjölk. Likaledes iakttog de, att om mjölken som gavs moderdjuren, pastöriserades, resulterade detta också i att kullarna blev ytterst mindervärdiga, något som försvann när moderdjuret fick icke pastöriserad mjölk. Detta upprepades flera år i sträck. Så sent som i fjol berättade vitaminforskaren miss Chick vid Listerinstitutet för mig vid ett besök i London, att man hade haft många svårigheter att uttyda de ytterst växlande resultaten av likartade försök, ända till dess man nyligen lärt sig att ge moderdjuret standardiserad föda. Då försvann svårigheten med ett slag.

Det är modern som i första hand bestämmer barnets livskraft

Intressanta undersökningar av dr Kirsten Utheim-Toverud, Oslo, en av Europas främsta näringsfysiologer.

Dessa få exempel ur den experimentella forskningen bevisa tillräckligt att, som Schmidt Nielsen säger "det är modern som i första hand bestämmer barnets livskraft".

Tänker man på människofostret förefaller det som om fostret är en parasit på moderorganismen. Men om vi genomgår en smula av den litteratur som existerar på området, så finns det förbluffande många belegg för en motsatt uppfattning. Den tanken, att fostret kunde påverkas av en yttre faktor som t. ex. moderns näring, har länge varit känd. Man möter den i England så tidigt som på sjuttonhundratalet.

År 1889 återupptog Prochownik i Hamburg en gammal metod i modern dietisk form. Han gav mödrarna mycket äggvita, litet fett, kolhydrat och vätska och uppnådde på detta sätt att det blev så små foster och en efter hans mening lättare födelse. På senare tiden är det i synnerhet Berlingynekologen Max Hirsch, som har varit intresserad av denna fråga, och en faktor han lägger särskild vikt vid, är ansträngande arbete under sista tiden av havandeskapet. Detta anser han som psykiskt och fysiskt skadligt för modern. Med utgångspunkt från denna syn på saken har han bearbetat sitt material. Han har således funnit, att denna faktor i hög grad bidrager till för tidig födsel och att denna är vanligare hos ogifta än gifta kvinnor. De författare, vilkas undersökningar han refererar till, har kommit till samma resultat. Således påvisade Schneider, att antalet för tidiga födselar tilltog betydligt i Tyskland under det sista kriget, då kvinnorna måste överta till och med de allra tyngsta av männens arbeten. Vad författaren icke framhåller är, att man självfallet måste ta med i räkningen andra psykiska såväl som fysiska faktorer hos de krigförande ländernas kvinnor samt dessutom den försämrade födan.

En granskning av Oslo kommunala kvinnokliniks journaler för de 12 år den har funnits ge intressanta upplysningar om yttre faktorer inverkan på det nyfödda barnets näringstillstånd. Med tanke på det faktum att näringsförhållandena här i Skandinavien är tämligen olika under olika tider av året och att ljusförhållandena också växla ganska mycket under olika tider, ansåg jag att det kunde vara av intresse för den föreliggande frågan, om man kunde finna några årstidsväxlingar i de nyfödda barnens vikt. För elva år sedan gjordes en liknande undersökning i Berlin av Abels men endast beträffande en period av två år. Bland detta material, som omfattar c:a 2.800 barn, fann han verkligen en tydlig årstidsväxling i födelsevikten, en växling som var mera märkbar hos icke förstföderskors barn än hos förstföderskors.

Det föreliggande materialet omfattar 4.954 nyfödda barn av vilka 4.598 är fullgångna och 356 för tidigt födda. Av de fullgångna barnen är 347 oäkta och 4.251 äkta barn, av vilka 2.046 är flickor och 2.205 pojkar. I gruppen oäkta barn är 170 flickor och 177 pojkar.

När man talar om ett nyfött barns näringstillstånd, är man van att utgå från barnets födelsevikt och den har ansetts som ett kriterium på detta. Det vore väl riktigare att i likhet med vad Schiøtz har gjort beträffande barn i senare årsklasser också i denna åldersperiod bedöma barnets näringstillstånd efter vikten i förhållande till längden. Detta vikt/längdsförhållande W/L, har räknats ut för varje barn, samtidigt som också vikten enbart angivits för att man skall kunna göra jämförelser med andra statiska arbeten.

Om man ritar upp en kurva över vikten hos samtliga gifta kvinnors fullgångna barn under årets olika månader, dels för pojkar och flickor var för sig, dels för pojkar och flickor tillsammans, framgår här med rätt stor tydlighet att barnens vikt är lägst under december och januari med en förhållandevis jämn stegring till dess kurvan når sin höjdpunkt i augusti. Ungefär samma förlopp har kurvorna över vikt och längd hos samma barn. Flickkurvan för vikt och längd visar också en liknande höjdpunkt i oktober men eljest stämna dessa kurvor så att säga överens.

Det finns emellertid flera invändningar att göra beträffande dessa kurvor, innan man kan dra den slutsatsen att växlingarna här beror på den årstid under vilken barnen är födda till världen. Vi vet således, att kvinnans ålder spelar en stor roll för det nyfödda barnets näringstillstånd, möjligen beroende på ett bättre näringsupplag i en äldre organism än i en yngre. Med högre ålder följer också högre vikt och högre W/L hos det nyfödda barnet. De första kurvornas höjdpunkt i augusti skulle man alltså kunna förklara med att ett större antal äldre kvinnor skulle ha fött sina barn då. Det framgår emellertid av hela denna statistik att så icke är fallet. Om man ordnar barnen efter kvinnans ålder och gör upp en kurva över den största gruppen, nämligen barn som är födda av kvinnor i åldern 20—30 år, kommer kurvan att få ungefär samma förlopp. Också där infaller höjdpunkten i augusti.

Också en annan invändning kan göras: man vet att icke-förstföderskors barn har större födelsevikt än förstföderskors, vilket framgår tydligt av tabell I.

Tabell I.

	Flickor		Gossar	
	Vikt i gr.	W/L	Vikt i gr.	W/L
Förstföderskor	3414	67.8	3488	68.6
Icke förstföderskor	3563	70.7	3701	72.7

Det finns emellertid bland detta material ett mindre antal icke-förstföderskor än förstföderskor i augusti under samtliga år. Detta kan alltså icke vara förklaringen till höjdpunkten under augusti.

Vi måste därför antaga att vi här troligen har funnit en verklig årstidsväxling i de nyfödda barnens födelsevikt och W/L och där har alltså yttre faktorer gjort sig gällande och framkallat kurvans lägsta punkt i december och januari och högsta i augusti. Frågan är då, vilka faktorer som kan tänkas ha spelat in här. Det ligger nära till hands att tänka företrädesvis på tre, nämligen solljusets inverkan, den vila som mödrarna eventuellt får under sommaren och slutligen de förändringar i födan som betingas av årstidernas stora olikhet i vårt nordliga land.

Vad beträffar solljuset, så är jag ur stånd att ge upplysning om antalet solskensdagar i Oslo under de olika månaderna, då meteorologiska byrån icke för statistik över dem. Vi vet emellertid att dagarna är längst under månaderna maj, juni och juli och även om verkan av denna faktor alltid visar sig senare än tidpunkten för dess inträdande, så förefaller det mig sannolikt att om solljuset eller ökat dagsljus vore den väsentligaste faktorn så borde kurvans höjdpunkt i alla fall infalla en månad tidigare. Vad beträffar nästa faktor, mera vila under sommaren, tror jag, att det klientel som det här är fråga om, i rätt så hög grad får umbära vila även under sommaren.

Vi vet emellertid med säkerhet att möjligheten att få färska bär och grönsaker är mycket stor just i juli och ökar ännu mer i augusti. Tidpunkten för möjligheten av en förändring i födan stämmer således ganska väl med kurvornas höjdpunkt. Det är naturligtvis omöjligt att på grundval av detta material avgöra vilken faktor som här har gjort sig mest gällande. Det är möjligt att de alla samverkar för att framkalla toppunkten i augusti och att å andra sidan bristen på solljus eller dagsljus, den ringa vila modern får hela hösten och den enformiga födan under vintern förorsakar den tydliga nedgången i vikten och W/L hos det barn som föds i december och januari.

Det är självklart att en hel mängd olika faktorer kan inverka på modern under havandeskapet på ett sådant sätt att också det nyfödda barnet influeras därav. Det nämndes ju förut, att det i litteraturen finns bevis för att kvinnor från olika miljöer föder barn med olika födelsevikt. I fråga om detta material syns också sådana faktorer ha spelat in. Av tabell 2 kan man således se att ogifta kvinnors barn har en lägre födelsevikt än gifta kvinnors. Detta framgår klart när det gäller flickorna, något mindre klart när det gäller gossarna.

Tabell 2.

	Förstföd. flickor		Icke-förstföd. flickor		Förstföd. gossar		Icke-förstföd. gossar	
	Vikt i gr.	W/L	Vikt i gr.	W/L	Vikt i gr.	W/L	Vikt i gr.	W/L
Gifta kvinnor	3414	67.8	3563	70.7	3488	68.6	3701	72.2
Ogifta kvinnor ..	3327	66.5	3482	69.2	3487	68.6	3681	71.5

En annan intressant fråga är antalet för tidiga nedkomster hos ogifta kvinnor. Medan bland gifta kvinnor procenten för tidiga nedkomster är ungefär 5—6, är den vad beträffar de ogifta kvinnorna uppe i 29—30 och under det senaste året omkring 35. Dessa de ogifta kvinnornas för tidigt födda barn har också i regel mindre vikt än de gifta kvinnornas. Man kan av statistiken

se att om man undantar 32 och 36 veckors gamla barn ligga alla de övriga under de gifta kvinnornas i vikt.

Den enda logiska slutsatsen av detta vore då att vi skulle kunna öka det nyfödda barnets näringstillstånd genom att reglera moderns föda, så att hon kan föra vad vi åtminstone tror är en önskvärd diet och dessutom genom att eliminera de olika störande faktorerna, som kan vara av olika slag i olika havande kvinnors liv. Med andra ord, genom en systematisk havandeskapshygien såväl från obstetrisk som från näringsfysiologisk och allmän hygienisk synpunkt skulle man vara i stånd att öka det nyfödda barnets näringstillstånd.

I detta sammanhang kan det vara av intresse att omnämna de erfarenheter som vi haft på Sebbelowstiftelsen under loppet av de sista två åren.

Sebbelowstiftelsen är en anstalt som är upprättad för ogifta förstföderskor. De intagas från 6 månader till några dagar före nedkomsten, enstaka kommer också in efter nedkomsten, och alla stannar där till barnet är 6 månader gammalt. Med anledning av några undersökningar angående ämnesomsättningen, som utfördes på hemmet för några år sedan, förändrades födan på hemmet helt och hållet från den första augusti 1930 till det som vi nu åtminstone anser för önskvärd föda under havandeskapet. Dessutom stå kvinnorna under ständig kontroll av hemmets läkare och alla besöker åtminstone en gång och, om komplikationer tillstöter, flera gånger den obstetriska polikliniken på "Rikshospitalet". Alla kvinnor provas med Wassermanns reaktion innan de intas och urinprov tagas varje vecka under hela havandeskapstiden på stiftelsen.

Materialet består av 82 kvinnor, som intagits på stiftelsen från augusti 1930 till juli 1932. Dessa kvinnor har uppdelats i tre grupper efter den tid då de intogs.

Tabell 3.

	Barnets genomsnittliga födelsevikt:			
	Flickor	Gossar	Flickor o. gossar	Förtid. föd. %
1. Int. 7 veckor el. mer före nedk.	3522(22)	3739(9)	3587(31)	2730(1) 1.8
2. Int. 6 veckor el. mindre före nedk. ...	3322(17)	3395(9)	3347(26)	
3. Int. efter nedk. ...	3195(9)	3290(8)	3240(17)	2375(7) 29.0

Det framgår ganska tydligt av tabell 3 att födelsevikten hos det nyfödda barnet i ganska stor utsträckning påverkas av yttre faktorer under havandeskapet, så att ogifta kvinnor i ganska ung ålder kan föda barn med samma födelsevikt som stadens mest välsituerade fruurs, då jag jämför dessa siffror med siffrorna från Frölich's privatklinik. Denna jämförelse blir dock icke helt korrekt, ty Frölich's material omfattar säkerligen flera icke-förstföderskors barn som enligt statistiken har högre vikt än förstföderskornas. På Sebbelowstiftelsen intagas som förut nämnt endast förstföderskor.

Som framgår av det föregående har jag lagt stor vikt vid maten på denna anstalt. Nu är det långt ifrån så att jag anser den föda som jag här ger mödrarna vara den enda betydelsefulla faktorn för att framkalla en bättre födelsevikt. Det är naturligtvis många omständigheter som spela in; detta är ju tydligt för alla, när man tänker på den stora skillnaden i en ogift havande kvinnas liv inom och utom en anstalt, där allt är inrättat för att fylla hennes behov. Såväl ett psykiskt som ett fysiskt moment måste här tas i betraktande. Vad som emellertid gör, att man ändå måste ta hänsyn till dieten som en ganska viktig faktor vid framkallandet av en bättre födelsevikt på Sebbelowstiftelsen är de resultat man har från andra hem för mödrar.

Det andra som tydligt framgår av min blygsamma statistik från Sebbelowstiftelsen är det låga antalet för tidigt födda barn bland de kvinnor som uppehållit sig på stiftelsen före nedkomsten. Av 57 oäkta barn föddes endast ett två veckor förtidigt med en födelsevikt av 2730 gr, alltså på gränsen av det som vi räknar för för tidig nedkomst. Om man får lov att uttrycka sig i procent i fråga om så små siffror, som det här rör sig om, så är det endast 1.8 % för tidig nedkomst. För Oslo och hela Norge är siffran 3 %, för Oslo kommunala kvinnoklinik som förut nämnts 6 % och för ogifta kvinnor ungefär 29 %. Precis samma siffror, nämligen 29 % visar den tredje gruppen som består av kvinnor som kommit in på stiftelsen sedan barnets fötts.

Hur viktig än den upptäckten är, att man kan öka barnets födelsevikt genom systematisk havandeskapshygien så är dock möjligheten att minska antalet för tidiga nedkomster det som troligen kommer att få den största sociala betydelsen.

(Ovanstående är hämtat ur ett föredrag av dr Utheim-Toverud i samband med Morgonbris tandsvårdsutställning.)

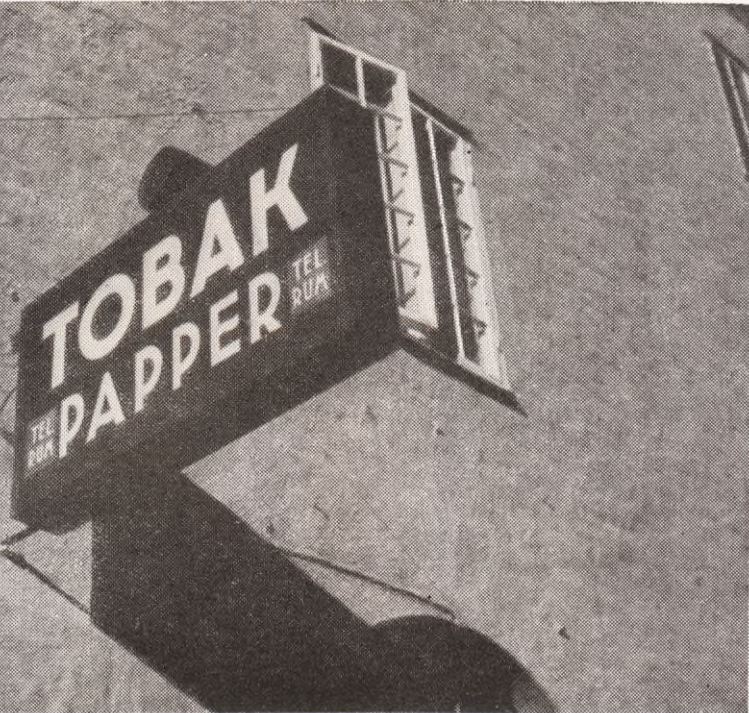

Foto Gunnar Lundh

En kår, som Morgonbris' läsare ha anledning ägna sympati och stöd just nu är tobakshandlarna, vilka ånyo hänvänt sig till regeringen med vädjan om dess medverkan till fastställandet av bättre existensbetingelser för dem. En större del av tobakshandlarna i landet äro kvinnor och bland dessa återfinnas änkor och andra fall av familjeförsörjare. Ej sällan möter man även här offer för storstrejken 1909 — arbetare, som genom konflikten stängdes ute från verkstäder och fabriker och därför av kamrater hjälptes till små cigarraffärer. Genom den hårda konkurrensen och vissa säregna försäljningsförhållanden har den reguljära tobakshandeln råkat i svårigheter, så att många av dess utövare ha tämligen besvärligt att dra sig fram. Tobakshandlarnas ombudsman Arthur Östlund kan skildra upprörande interiörer från de små osunda butikskyffena i Stockholms hyreskaserner. Här utgöres lagret ofta inte av stort mera än några cigarraskar och kvinnorna bakom disken ha knappt maten för dagen. Om detta berättar utförligare här nedan en yngre, duktig representant för kåren, fru Sigrid Moore:

Har några tänkt på hur svårt vi tobakshandlare ha det just nu, att vi om några förtjäna namnet handelskårens proletärer? Låt mig få berätta litet om vår kamp för dagligt bröd. Vi arbeta från morgon till kväll, 8—7, om lördagarna 8—8, och flertalet av oss har inte i dagsförtjänst vad en arbetare får i nödhjäl. Den viktigaste orsaken är att det finns alltför många tobaksaffärer. Vad kan det vara, som lockar människor att sätta upp den ena tobaksaffären efter den andra. Inte kan det väl vara de 13 procents rabatt vi få på varorna, knappast de andra villkoren: förskotts-betalning till Monopolet, ingen returrätt ifråga om skadade varor, de 500 förpackningarna på cigaretter, som göra att de märken som inte gå bli torra och binder pengarna till nackdel för lagret och kunderna. Tror ni det är roligt att använda halva dagen för att få kunderna att förstå, att man inte kan sälja alla cigaretter styckvis? Antingen resignerar man och säljer alla cigaretter utan åtskillnad per styck, och finner sitt lager i ett bedrövt till-

stånd, hälften av tobaken ur cigaretterna, eller också är man ståndaktig tennsoldat och säljer endast de märken, som vi överenskommit om på föreningssammanträdena, styckvis. Har man gott om energi, förklarar man för kunden att vi funnit det mest praktiskt sälja lösa cigaretter ur stora förpackningar — 50- och 100-askar — till 5 öre styck. Eftersom inte alla tobakshandlare äro anslutna till vår förening, finns det en del, som locka kunder genom att sälja alla cigaretter till 5 öre. Arab sänktes från 6 till 5 öre och då kunderna, som voro vana köpa den styckvis, opponerade sig blev det föreningsbeslut att Arab skulle säljas per styck. Jag vet inte om man skall skratta eller gråta åt att just dessa »lagöverträdare», som taga fördelarna av vårt föreningsarbete men samtidigt arbeta emot oss andra, fingo en god hjälp av statsmakterna vid beskattningen av tobaksvarorna. På de gångbaraste märkena, Arab och Stamboul, lades en skatt på ½ öre per styck, så att priset blev 4½ och 5½. Kunderna fingo

Kvinnorna bakom cigarrbodsdisken vädja till regeringen.

alltså lov att köpa minst två cigaretter, så inte de ej, vilket ofta hände motvilliga betala 5 öre för Arab och 6 öre för Stamboul. Detta accepterades tacksamt av alla utom föreningsmedlemmarna. Allmänheten blir misstrogen, när den ej får köpa på samma villkor i alla tobaksaffärer. Bättre hade varit om man höjt priset med ett öre på en gång. Ty det är hopplöst få folk att förstå att man inte vill ta emot ½ öre i överpris eller förmå dem köpa 2 cigaretter för nio öre.

Det vore lyckligt om Tobaksmonopolet ville inse att detta otal tobaksaffärer skada varandra, så att ingen nu kan leva på sin omsättning. Hyresvärdarna höra också till våra svårigheter. De tycka att alla småbutiker äro lämpliga till tobaksaffärer, »ty röker, det gör alla». Om en gammal affär sedan får sin kundkrets förstörd, och den nya affären vandrar ur hand i hand, bekymrar inte värden bara han får sin hyra. Så ha vi den mördande konkurrensen med kaféer och kiosker, som ha öppet även på de tider, då vi ha stängt, vilket allmänheten väl vet.

Det är mest kvinnor, och särskilt äldre kvinnor, som sköta tobaksaffärerna. De få stå i dragiga lokaler, leva på kaffe och bli förr eller senare nikotinförgiftade. Ju äldre de bli ju större bli svårigheterna att leva. Men här som så ofta annars tro kvinnorna, att de kunna klara sig på det minsta möjliga, betydligt mindre än männen. Detta är avvisidorna. Men naturligtvis har yrket också ljusa sidor. Först och främst stamkunderna, med vilket det är en glädje att få diskutera dagens frågor. Vidare den omständigheten, att monopolet och andra firmor ställa skyltningsmaterial till disposition och sist men ej sämst vår förening här i staden, där vi få dryfta gemensamma intressen och få bli varandra till inbördes hjälp.

Nu då vi fått en folklig regering, hoppas vi, kvinnor bakom cigarrbodsdisken, att den skall tänka också på oss och hjälpa oss till en draglig existens, fast vi »bara» är kvinnor.

FLICKAN AV I DAG

en nyligen utkommen tysk bok, *Junge Mädchen*, har författaren Axel Eggebrecht sökt ge en analys av vår tids unga flicka, jämförd med de unga flickorna från förkrigstiden och tiden närmast efter kriget. Han börjar med en fin analys av den unga flickan överhuvudtaget. När han fick idén att skriva sin bok, berättar han, omtalade han planen för några unga flickor. De fann idén storartad, ty de kände sig säkra på att vara ett tacksamt ämne för en författare. Ack, de anade inte, hur världslitteraturen, som föredrar övernaturliga hjältar och demoniska vampyrer, förbigår den unga flickan, som alltför osammansatt och outvecklad.

Och så kommer han till det mest utmärkande för den unga flickan, det som gör henne så svårdefinierbar: hennes otroligt oerhört osammansatta natur. Det är den som är hennes väsens gåta. Unga flickor älskar att tänka att de är oerhört komplicerade varelser. Om det vore så, skulle det vara mycket lättare att säga något om dem. Men vilka ord förmå att beskriva en trettonårigs otroliga enkelhet eller en femtonårigs gripande oklara och ändå så genomskinliga känslor?

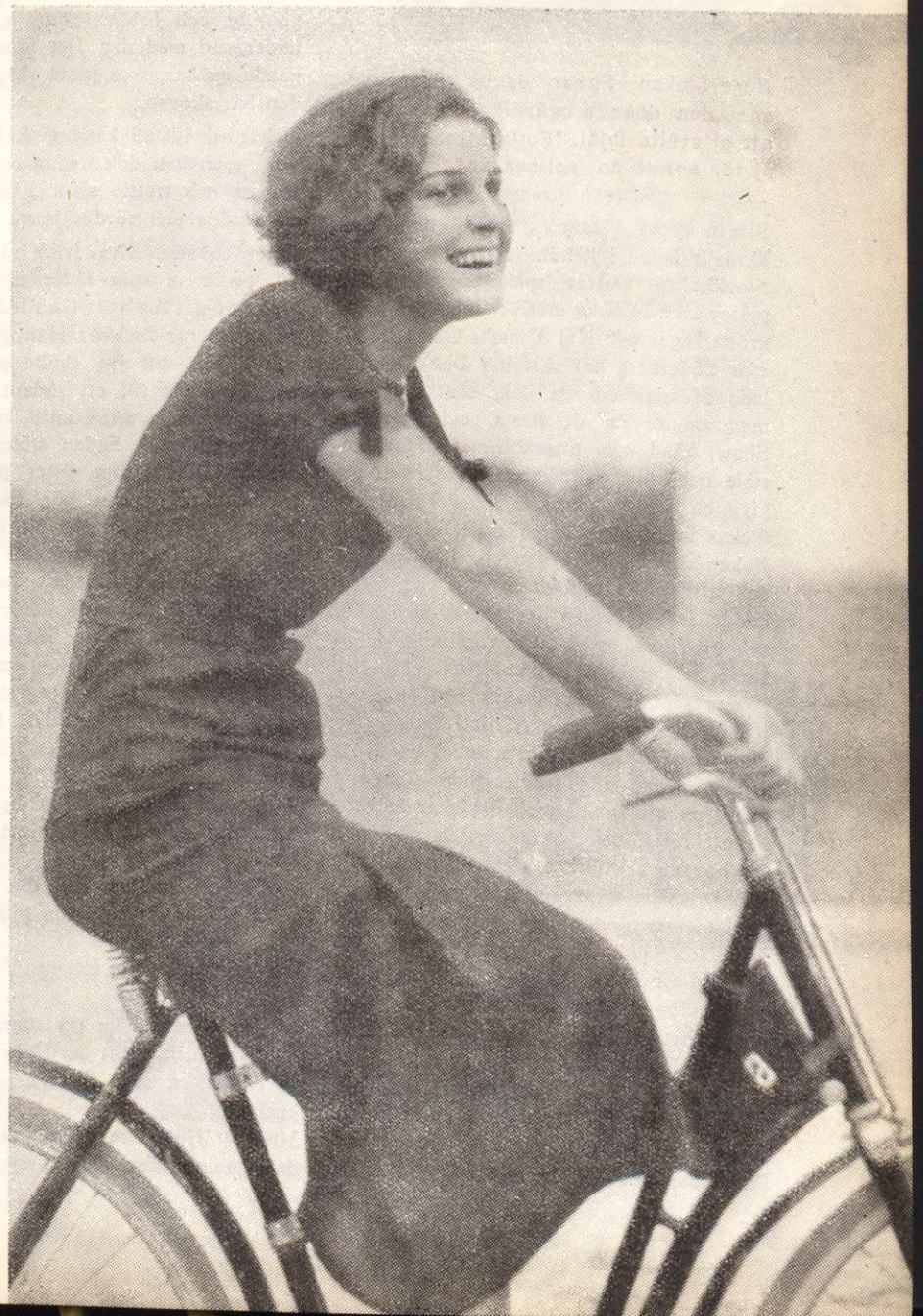
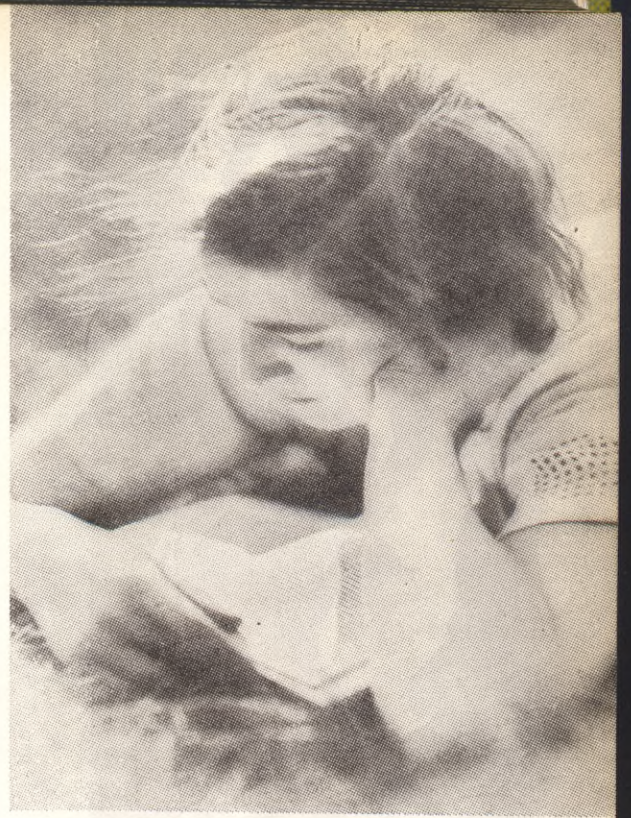
Författaren drar upp paralleller mellan flickan från 1912, 1924 och 1932. Flickan från 1912 minns han från sina egna gossår. Han minns henne från barnbjudningar, då pojkarna förbittrades över de företräden som gavs flickorna; gentemot dem måste de uppföra sig som små gentleman utan att alls känna sig som sådana. De båda parterna såg på varandra med misstrogen nyfikenhet. Flickan var ett fnittrande, obegripligt väsen som sydde handarbeten eller spelade piano, omöjligt att ha roligt med. Men efter några år i flickklassen förvandlades hon till en fulländad ung dam, giftasvuxen. Undantagen från denna typ avhånades regelbundet.

Så kom kriget. De unga männen gick ut i kriget och kom tillbaka — för att finna en helt annan ung flicka, den som författaren kallar 1924 års flicka. En liten amason, självmedveten och nykter, som fått

lära sig att reda sig på egen hand, att sköta mäns arbete, att tävla med dem på deras arbetsområden. Smal, härdad, och kortklippt, just den kvinna som de hemvändande unga männen ville ha. Men flickorna var oerhört många fler än männen, av vilka så många stupat. Endast få kunde gifta sig. Därför måste de övriga stanna på männens platser, som de en gång tagit. Men tiden har åter förändrats. 1932 års unga flicka är återigen en annan än 1924 års. Arbetslösheten växer och det är icke längre något hänförande mål för de unga flickorna att få vara männens likar i arbete. De måste vända åter till hemmet. Flickan av i dag börjar mera likna flickan före kriget — åtminstone till det yttre. Det långa håret och de långa kjolarna börja komma igen. Men kan den unga flickan av i dag åter förvandlas till en förhistorisk gås, sådan som hon redan framställes i många veckotidningar? Nej, det är omöjligt. Hennes innersta väsen har förvandlats. Sporten, från vilken hon aldrig mer kommer att avstå, har ombildat hennes kropp. Denna härliga spänstiga kropp kommer inte att åtnösnas och förvekligas igen. Ropet på det långa håret är bara en trötthetens suck från av tidens nöd hetsade människor.

Negerflickan, som letade efter Gud

Negerflickan finner Jesus poserande som den döende ogärningsmannen för att ej svälta ihjäl. "Folk intresserar sig ej för annat än polissaker."

Bibeln tycks i sanning vara ett mycket aktuellt ämne i den moderna litteraturen. Stockholms teatrar spela samtidigt två pjäser med bibliska motiv: Connellys Guds gröna ängar och Kaj Munchs Ordet. Hjalmar Söderberg har skrivit i Den förvandlade Messias om en bok, som han läst noggrannare än de flesta, och Bernard Shaw, känd som litteraturens enfant terrible och paradoxmakare, har nyligen utgivit en liten volym, som heter En negerflickas äventyr under sökandet efter Gud. Boken skrevs under den engelska vintern och afrikanska sommaren 1932, då Shaw bodde fem veckor i de svartas världsdel, och hjältinnan, som av den kvinnliga missionären fått Den Heliga skrift i födelsedagspresent, tar lärarinnsans ord bokstaveligen och ger sig ut i Afrikas skogar för att söka Gud med bibeln som resehandbok. Under denna färd möter hon först en giftig mambaorm. Mamban nickar åt henne att följa, och på en tron av klippor ser hon en aristokratisk vit man med vitt skägg, sträng uppsyn och spira i handen. Med denna dödar han genast mamban. Jag söker Gud, säger flickan. Kan du säga mig var han finns? — Du har funnit honom. Jag är härskarornas Gud, jag skapade giftet i ormen och mjölken i moderns bröst. Härnäst skall du offra ditt älskingsbarn. Jag älskar lukten av färskt blod. Detta tal retar flickan, hon rusar fram med lyftad knölpåk, men se, Guden var försvunnen, och då hon öppnar sin rese-

handbok, ha de första sidorna förvandlats till stoft.

Nästa gestalt hon mötte på vägen var en vänlig äldre herre, även han i vit nattskjorta, som satt vid ett bord, bestrött med dikter och pennor gjorda av änglavingar. "Dyrka mig inte, säger denne. Förebrå mig!" — Varför skapade du så mycket ont i världen? frågade hon.

— Vem är du, att du skulle kritisera mig? Du är gammal och ful och död om femtio år, men mitt majestät skall vara evigt. Du tror att du är bättre än Gud. Vad säger du till det argumentet?

— Det är intet argument, det är hån, sade flickan. Om jag vore Gud, skulle det inte finnas några tsetseflugor. Och en Gud, som inte kan besvara frågor är ingen Gud för mig... Jag tror inte du skapat någonting, och Job var dum som inte kom underfund med dig. Det finns för många gamla gubbar, som påstå sig vara gudar i den här skogen.

Och med lyftad käpp gick hon mot honom, men han dök undan och försvann i jorden, och trettio sidor i bibeln lossades av vinden och fördes bort.

Efter en stunds vandring råkar hon Mika, profeten, som råder till ödmjukhet: Vad gör det dig vart Gud leder dig? Härpå replikerar flickan: Han gav mig ögon och hjärna, att jag skulle använda dem. Mika ger då till ett sådant tjut, att lejonet, som står strax intill, och flickan fly åt var sitt håll. Sedan stöter hon på en närsynt herre, som sitter på en knotig trädstam. När han hör flickans utrop: Varför springer jag? Jag är inte rädd, svarar han: Du sprang till följd av en betingad reflex. Emedan du levat bland lejon från barndomen, associerar du tjut med dödsfara. Denna märkliga upptäckt har jag gjort efter tjugofem års ihärdig forskning, under vilka jag skurit ut hjärnan ur oräkneliga hundar. Hela den vetenskapliga världen ligger för mina fötter i tacksamhet.

— Det kunde jag ha sagt dig på tjugofem sekunder utan att ha gjort de stackars hundarna illa.

— Din okunnighet och din inbilskhet är otrolig. Har du någonsin gjort ett experiment?

— Jag skall göra ett nu. Vet du vad du sitter på?

— Jag sitter på en trädstam, som är grå av ålder och täckt med skrovlig bark.

— Du sitter, sade flickan, på en sovande krokodil.

Med ett tjut, som Mika kunde ha avundats honom, for den närsynte upp i ett

träd, som han i normala fall aldrig kunnat klättra upp i.

— Kom ned, sade flickan. Du borde veta att krokodiler bara finns nära floder. Jag försökte bara ett experiment.

Sedan vetenskapsmannen tagit ett högdraget avsked, funderande på hur han skulle kunna få en hund att klättra uppför ett träd för att vetenskapligt bevisa, att han själv kunde klättra uppför det, gick flickan vidare och fick syn på ett kors, vaktat av en romersk soldat med ett spjut. Då flickan alltid tyckt illa om korset och önskat att Kristus fått dö i frid, omgiven av tjugo dotterdöttrar, vände hon bort huvudet, men soldaten sprang fram och skrek: På knä svarting, inför symbolen av romersk lag och ordning! Men hon slog till honom med käppen och sade: Detta är svartingarnas symbol av rättvisa. — Detta är världens ände, sade soldaten och lade sig ned och grät.

Det nästa äventyret skedde vid en källa, där hon ville dricka. Hon fick se en man sitta vid den, han tog fram en kopp ur intet och sade: Tag denna och drick till min äminnelse. Hon tackade, gav igen bägaren som han lät försvinna i luften. Hon skrattade: Stor trollkarl, du! Säg svart kvinna, var finns Gud?

— I dig, sade trollkarlen. I mig också. — Det tror jag, sade flickan. Men vad är han?

— Vår fader.

Negerflickan råkar vetenskapsmannen.

Flickan gjorde en grimas: Varför inte vår mor?

— Om min mor lett mig, hade jag kanske blivit en rik man i stället för en paria och en vandrare, men jag skulle icke ha funnit Gud.

— Min far slog mig tills jag var stor nog att dunka honom i huvudet med min knölpåk. Han ville sälja mig till en vit soldat, som lämnat sin hustru bortom haven. Jag säger inte Fader vår, som är i himlen. Jag säger Farfar vår. Jag vill inte ha en gud, som är min far.

Efter en lång debatt om budet: älska din nästa som dig själv, som hon finner vara gäckeri för henne själv, för krigaren som måste slåss mot mord och slaveri, för jägaren som måste döda eller se sina barn svälta, går flickan vidare. Hon upplever många äventyr i skogen, hon möter den vandrande juden, de nyfiknas karavan, av vilka hon får höra att universum kommit till genom naturligt urval, att Gud är en fabel, och att nästa stora civilisation skall bli den svarta civilisationen, emedan den vite mannen är slut och håller på att begå självmord.

— Inte underligt, säger den kloka negerflickan. Varför kan inte de vita växa upp och bli allvarliga som vi? Det måste vara lättare att finna Gud än att fundera ut hur man gör kanoner. Ni bry er bara om kanoner för att göra oss till slavar. Ni äro för lata att använda kanoner och så lära ni oss skjuta, snart äro ni för lata att göra dem själva, och då lära ni oss konsten. Ni äro hedningar och vildar. När jag finner Gud, skall jag be honom förstöra er och lära mitt folk att icke fördärva sig själva. En av damerna i expeditionen siktar med en revolver på negerflickan, men denna slår henne i huvudet med sin käpp och försvinner i skogen under de svarta bärarnas munterhet. Vid källan finner hon trollkarlen med utsträckta armar och korslagda fötter på ett stort kors, medan en konstnär snidar en bild av honom. Araben Muhammed ser på. Av

samtalet framgår, att Jesus poserar för att ej svälta ihjäl. "Folk dyrka mig som den döende ogärningsmannen emedan de inte intressera sig för annat än polissaker. Ibland går jag omkring och säger hälsosamma sanningar, men de tro mig icke, om jag inte gör trollkonster."

Muhammed i sin tur berättar, att Allah förbjuder alla avgudabilder som en synd och erbjuder negerflickan en plats i sitt harem, som denna vägrar, ty hon vill finna gud, kanske en, som till hälften är kvinna. Hon finner det också orätt, att en man har rätt att ha femtio hustrur, medan var och en av dem blott har rätt till en man. "Jag skall icke finna Gud, där män tala om kvinnor", slutar hon och fortsätter färdan.

Till sist råkar hon en gammal filosof, som odlar en trädgård och som övertygar henne om att detta är bästa sättet att söka Gud, ty människan uthärdar icke Guds närvaro, förrän hon uppfyllt alla hans strävanden och själv blivit gud. En dag finner hon en rödhårig socialistisk irländare grävande i potatislandet. Flickan och filosofen lära honom renlighet och fint sätt och börja även vänja sig vid hans hemiska kvickheter och slutet blir att flickan på filosofens inrådan gifter sig med irländaren. Och hon sköter sina barn och sin trädgård, och först när barnen vuxit upp, får hon åter tid att tänka på sökandet efter Gud. Men då har hennes själ blivit så stark, att hon upphört att finna nöje i att slå sönder avgudar.

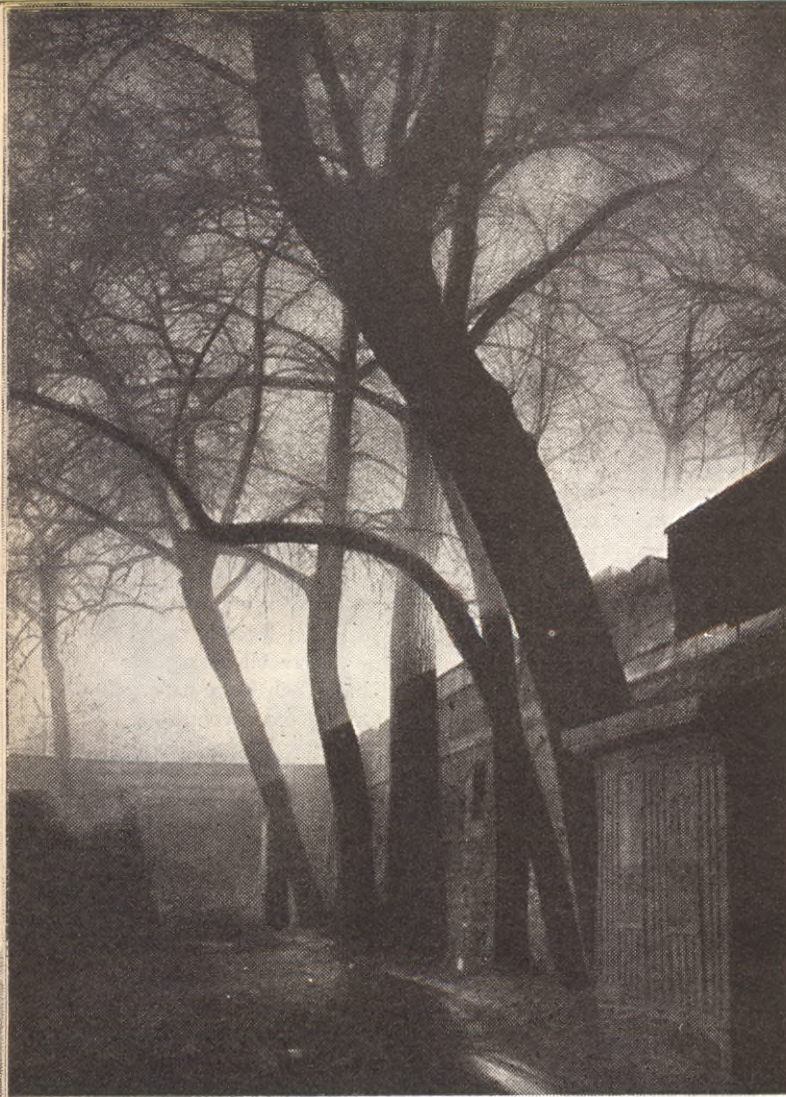
I ett slutkapitel har Shaw förklarat vad han menat med denna allegori. I ett sekel har brittiska bibelsällskapet utdelat mer än tre miljoner biblar årligen men vad göra vi med denna bok? För närvarande är mänskligheten i en kris, då en del i religionens namn hålla bibeln uppe i molnen,

medan andra i vetenskapens namn vilja bli kvitt den. Bibeln i molnen var bra på sin tid, då soldaten under Cromwell och Gustav Adolf med boken i ena handen och vapnet i den andra slogs för tio och så bevarade den protestantiska tanken i världen. Nu är den en bok för antikvarier och litterära finsmakare. Varför inte kasta den i soptunnan som Sovjet gjort? De tio buden äro olämpliga för vår tid, de säga ej ett ord mot de former av stöld, som legaliserats av tjuvarna, vilka underminerat vårt samhälles sedliga grund och som skall orsaka vårt fördärv, om vi ej vakna upp som Ryssland gjort. Vad beskrivningen av livets och moralens ursprung angår, är det tydligen sagor, astronomin är barnslig, historien legendarisk. Trots detta är en stor del av bibeln mer levande än dagens tidning och sista nattens riksdagsdebatt. I fråga om revolutionära angrepp och utopier slår bibeln Ruskin, Carlyle och Karl Marx, och i skildringen av stora ledare och stora bovar kommer den Homerus att förefalla ytlig och Shakespeare obalanserad. Dess enda kärleksdikt är den enda i världen, som kan tillfredsställa en förälskad man. Med ett ord den är en resumé av historien om en andligt kraftig, fantasifull stam, som utvecklades till nation i tanken att den var "Guds utvalda folk". Men nu, efter all den historia, litteratur, poesi, vetenskap och konst, som under de sista 2000 åren inspirerats av samma mystiska impuls, som skapade bibeln, är den enbart bibelsprängde okunnig. Den som betvivlar detta kan försöka gå igenom en examen till en praktisk tjänst genom att ge bibelsvar på frågorna. Det är tur, om han ej blir förklarad sinnesrubbad. I alla de vetenskaper, som bibeln förr ansågs spanna över, är

(Forts. sid. 32.)

Negerflickan får familj och har ej längre tid att söka efter Gud.

Aktuella städer.

I.

Morgonbris kommer i år att publicera en rad skildringar av städer, som genom dagshändelserna råkat i intressets medelpunkt. Det blir fru **Ellen Rydelius**, känd för sina reseböcker om europeiska städer, som kommer att teckna dessa stads-silhouetter.

Här följer nu den första om världsstaden Paris sedan kapten **C. J. Brunskog** givit en framställning av de senaste världshistoriska händelserna där.

DEN STORA REVISIONEN

På morgonen den 14 december 1932 inträffade en händelse av världspolitisk betydelse. Det stolta, rika och ärorika Frankrike vägrade, genom kammarbeslut med en övervägande majoritet (402 röster mot 187) att betala sin den 15 december förfallande avtalsenliga amortering på sin kontrakterade krigsskuld till U. S. A. Det råder ju intet tvivel om att Frankrike hade kunnat betala de 20 miljoner dollars varom här var fråga — en summa, som för Sverige efter dess befolkningstal skulle betytt 15 miljoner kronor. Allrahelst som England i en sannolikt mycket svårare finansiell situation, strax dessförinnan beslutat att betala sina 96 miljoner dollars. Amerikanska kongressen hade nämligen vägrat att prolänga moratoriet eller att i övrigt ingå på en diskussion om en revidering av krigsskadeståndsavtalen — U. S. A:s krigslån till Frankrike äro 3.4 miljarder, till England 4.3 miljarder och till övriga europeiska stater 2.6 miljarder dollars. Konseljpresidenten Herriot väjde till kammaren att den obrottsligt skulle uppfylla Frankrikes internationella förpliktelser. Han kämpade tappert i femton timmar. Han bevisade att en vägran härvidlag strede mot andan i Frankrikes hela efterkrigspolitik, att den skulle förinta en avgörande princip i denna politik: fredsfördragets helgd. Han hänvisade till även andra risker såsom faran för Frankrikes politiska isolering, sedan inte bara England utan även Italien beslutat fullgöra sina avtalsenliga förpliktelser mot den mäktiga representanten på andra sidan Atlanten. Han anade faran av en framtida ogynnsam behandling från Förenta

(forts. sid. 29)

Kajens träd. (Övre bilden).

70-årig prostituerad, känd i Montmartre under namnet Bijou.

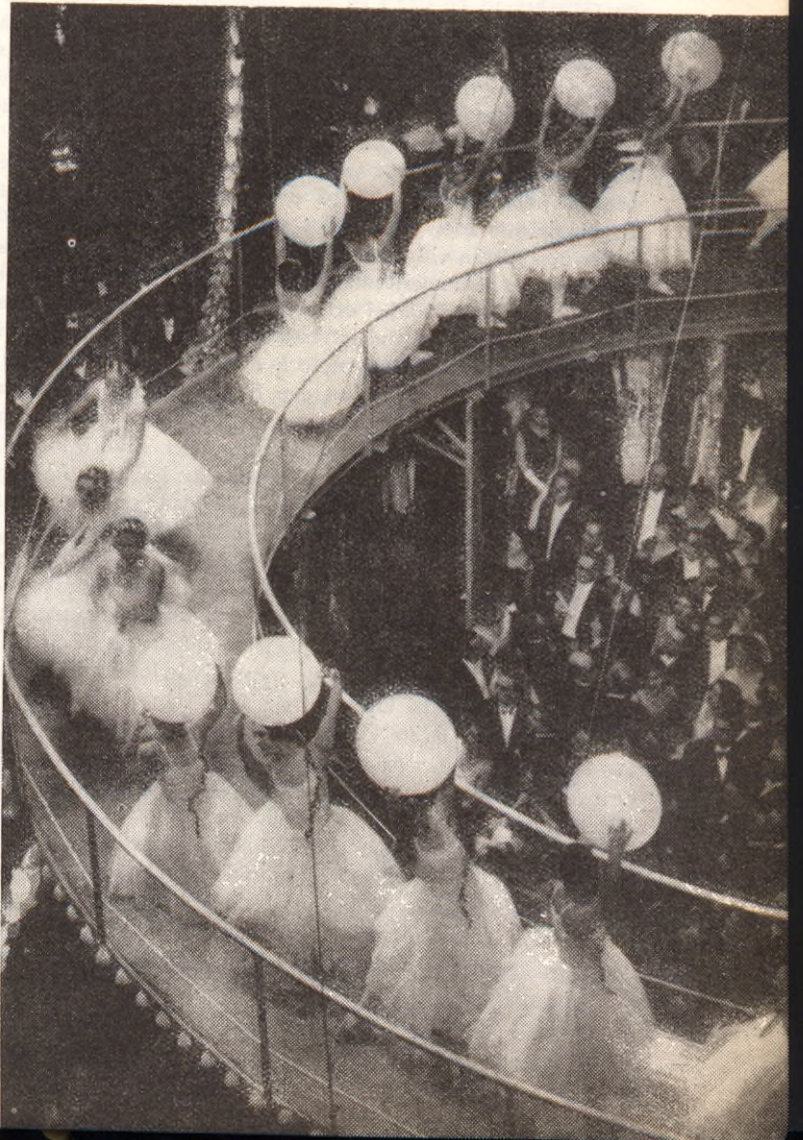

Lyxbil med societet på väg hem från kvällens festligheter (hårovan).

Den till midjan nakne bagaren i källarvåningen ses genom gluggens galler ta ut sitt färdiga bröd ur ugnen.

Tiggerska, som bor på bänkarna vid Seinen eller i Hallarna.

Societetsbal på operan (bilden i högra nedre hörnet).

STUDIEKLOSTER

Helt nyligen utkom i bokhandeln på Bonniers förlag en mycket intressant och läsvärd bok, benämnd "Ansikten" och innehållande en hop självbiografier av s. k. proletärförfattare. Innehållet i dessa levnadsskildringar är stundom nästan skakande i sin ohygglighet och genomgående bitterhet, bittert framförligt på en punkt, om svårigheten med studier och läsning. Inte minst fäste jag mig vid Maj Hirdmans berättelse om sig själv och sina förhållanden. Hon har så oändligt rätt, när hon säger, att är det svårt för en manlig begåvning att göra sig gällande och få komma till sin rätt, så är det mångdubbelt värre när det gäller en kvinna. Och ett av de största hindren härvidlag är omgivningens fiendlighet och hätskhet.

Det är just därför som ett studiekloster skulle kunna ha en stor mission att fylla.

Den förste, som mig veterligen kom fram med tanken, var Viktor Rydberg. Därefter i ordningen kommer Ellen Key. Hon säger 1888 i Tankebilder: "Därför" sade Hugo, "måste min älsklingstanke förverkligas, att man stiftar kulturkloster av våra tomma slott Vadstena och Leckö till att börja med, där alla slags andliga arbetare tidvis kunna vila eller verka mot samma förbehåll som vårt, endast råkas om kvällarna".

Till direkt aktion skred emellertid först Fabian Månsson som för en 10-12 år sedan i Andra Kammaren motionerade om, att Vadstena kloster och trädgårdar skulle, när det bleve ledigt för hospitalsändamål, ändras till studiekloster för arbetare. Han tänkte sig först och främst ett stort bibliotek, vars tjänstemän samtidigt skulle handleda deltagarna i studierna, vem som helst skulle ha rättighet att bo där i en cell samt studera och läsa, vad han behövde och bo och äta gratis mot att han eller hon betalade härför med cirka 4 timmars kroppsarbete i trädgården. Man skulle få stanna i tremånadersperioder efter särskild ansökan varje gång. Motionen, som finnes utförligt skildrad i Andliga nutidsläget Del II. av Sven Lönborg, bifölls av Andra kammaren men avslogs av Första kammaren, och enligt vad Fabian Månsson berättat mig, berodde det på prästerskapets häftiga motstånd. Saken debatterades efteråt rätt mycket i pressen men har inte tagits upp förrän vid ett möte på Viskadalens folkhögskola sommaren 1931, då undertecknad var inledare i frågan. I följd av detta möte blev det en hel del pressdiskussion med uttalanden för och emot i frågan. Bland intresserade deltagare härvid var även byggmästare Ture Blomqvist, och måhända gissar jag inte alldeles orätt, om jag säger, att den förut i Morgonbris skildrade, av honom startade semesterbyn var en följd av detta möte. Att behovet av ett dylikt studiekloster eller studiehem är stort för att inte säga skriande har 13 års arbete i folkhögskolans tjänst lärt mig. En vanlig bildad stadsbo kan inte föreställa sig, hur svårt det är i folkbildningshänseende för proletärer både på landet och i staden, inte minst beroende på trångboddheten och omgivningens oförståelse. Fabian Månsson säger bl. a. i sin motion, att han funnit det vara en ganska vanlig sak att arbetarepolitiker helt plötsligt funnit sig försatta i en eller annan ansvarsfull ställning, som krävde kunskaper och möjlighet till tid och ro att sätta sig in i frågor. Sådant är inte lätt då man dels måste kämpa för det dagliga brödet, dels kanske bor i en lägenhet på 1 rum och kök och har många barn etc. Och vad en arbetarehustru angår, äro svårigheterna överväldigande. Föreläsningar och kurser äro både en bra och nödvändig sak men i sista hand blir det dock alltid självarbetet, som blir det viktigaste såväl på folkbildningsområdet som inom andra verksamhetsfält. Och härför kräves först och främst tid och ro. Beträffande idéens förverkligande har jag tänkt mig följande. Antingen borde man redan från början grunda ett studiekloster

i stor stil, eller också börja så smått vid en folkhögskola eller vid någon annan lämplig inrättning t. ex. som en utvidgning av byggmästare Blomqvists semesterby i Odensala. Det första alternativet vore enligt min mening det bästa. Helst borde klostret ligga i Bohuslän vid någon vacker fjord eller med utsikt över havet och detta av flera skäl. Bohuslän har den friskaste och vackraste naturen i vårt land och dessutom den kärvhet och kraft, som bör ligga över en dylik inrättning. Till "klosterliv" hör även en smula askes, åtminstone vad levnadssättet angår. Dessutom har Bohuslän den utmärkte egenskapen att ligga mest centralt för skandinaver och min dröm är, att detta studiekloster med tiden skulle kunna bli skandinaviskt. Med tanke på att deltagarna äro stadsbor, bör en stor vikt läggas vid ett naturskönt läge. Brunnsvik och Sigtuna ha härvidlag föregått med gott exempel. Till studieklostret bör vidare vara knuten en moderniserad skandinavisk folkhögskola. Grundtvigs dröm var som bekant en stor skandinavisk folkhögskola, förlagd i Göteborgstrakten, och här vore ett utmärkt tillfälle att förverkliga denna tanke. I själva studiehemmet blir ett mycket stort bibliotek det centrala och kring detta skulle ligga en stor klosterbyggnad med mycket enkla rum eller celler för deltagarna, sällskapsrum och matsalar. Möjligen skulle jag också vilja experimentera med byggmästare Blomqvists idé med en del små billiga enmansvillor. Grundtanken i Fabian Månssons förslag, att ingen annan betalning bör förekomma än eget arbete och då helst kroppsarbete bör bibehållas. Det torde dock inte vara lämpligt med 4 timmars kroppsarbete varje vardag. Dels är det för mycket, dels är systemet för stelt och opraktiskt. Bättre är då att ha vissa arbetsdagar och vissa läsdagar eller åtminstone litet mindre arbetstid och denna reglerad efter arbetets art, om det är tungt eller lätt. Fattiga studenter kunna tänkas betala med studiehandledning och biblioteksarbete, etc. En del deltagare kunna sysselsättas med fiske, andra med jordbruk, reparationer, rengöring, erforderligt slöjd- och hantverksarbete etc.

Utom dessa byggnader bör givetvis finnas ekonomibyggnader samt särskilda ungdomshärbärgen för semesterkurser m. m., för vilka anstalten skulle vara synnerligen lämplig med sitt bibliotek och andra tillgångar, såsom bad och friluftsliv. Ja, varför skulle man inte också tänka sig vetenskapliga kongresser förlagda dit emellanåt? Varför behöva de nödvändigtvis hållas i storstäderna? Vid en dylik anstalt skulle inte endast den fattige arbetaren och arbeterskan kunna få tillfälle till fortsatta och nyttiga studier, en politiker och kommunalman att sätta sig grundligt in i någon fråga eller utarbeta ett reformförslag. Det inte minst värdefulla vore möjligheten att kunna få träffa framstående män och kvinnor oberoende av ekonomiska hinder m. m. Kroppsarbetets stigande pris gynnar också i hög grad ett dylikt företags iscensättande. Levnadssättet skulle vara synnerligen strängt, enkel och billig föda, ytterst enkla bostäder, sträng disciplin och kontroll. Detta skulle bli en god säkerhetsåtgärd för att förhindra, att andra än verkligt lämpliga komme dit. Den ro som skulle beredas där vore arbetsro och studiero, ej vila och lättja. Givetvis finge man dock beräkna, att det särskilt till att börja med skulle bli vissa kategorier arbetslösa, säsongarbetare, studieintresserad folkhögskoleungdom och dylika som komme att söka sig dit. Av vikt är också att inte på förhand låsa sig fast vid några förhandsprinciper utan anpassa sig så smidigt som möjligt efter föreliggande omständigheter, experimentera och pröva sig fram. Ett studiekloster kan icke ersätta några nuvarande folkbildningsformer. Men det kan komplettera dem och bli en ovärderlig andlig central av en betydelse.

Bernhard HEGARDT

EN NUTIDSLEGEND

Av Astrid FORSBERG

Det var en gång en liten proletärtös och en ung student. Proletärflickan var sexton år och fabriksarbeterska. Hon levde i en stad, som kallades den eviga ungdomens. Det var kunskapens stad, sångens, dansens och de vita mössornas. När proletärtösen trött och blek, grå i hy och kläder, kom från sitt arbete, såg hon på de lyckliga ungdomarna, tills hon försåg sig. Där gick de ju på samma gator som hon, söta flickor och käcka unga män, privilegierade, krönte med bildningens symbol. Bland studenterna var också Albert. Han var mycket begåvad och mycket känd från offentliga och enskilda diskussioner. Och han hade gjort sina föräldrar mycken sorg, för han ville inte gå i sin fars och farfars fotspår och bli präst. I prostgården hemma i Dalarna spordes den förfärliga nyheten, att Albert blivit "röd". — — — "Vad du än gör, vanartige pojke, så ta en examen och skaffa dig en hederlig ställning i livet", skrev den hårt prövade fadern.

Innan Olga, den lilla proletärtösen, visste vem Albert var, gick hon en tid tryckt av ungdomligt svårmod och var så bitter över sin gråa ställning i livet, att bitterheten tog på kroppskrafterna. Olga var undernär, därför att hon vuxit från barn till ungdom under kristiden. Till sist tyckte hon, att hon inte stod ut längre. Hon var ensam i sitt trånga, fattiga hem en kväll. Då gav hon efter för sin förtvivlan och öppnade gaskranen. På det sättet kom man smärtfriast ifrån alltsammans, hade hon hört. Men hon fick inte dö i fred. Hennes äldste bror fick nämligen tag i henne, innan det var för sent att släpa henne tillbaka till livet igen. Och från den dagen älskade han sin lilla syster och bekymrade sig om hennes själ. Han tog henne med till sina klubbar och föredrag. Och med den nyomvändes extas lärde hon sig sjunga de röda sångerna.

"Det dånar uti rättens krater" ... Tramp av taktfasta steg, ett långt böljande tåg under röda standar. Framför Olga gick en bredaxlad ungdomsklubbist och bar fanan. Vid ungdomsklubbistens sida marscherade Albert, den unge studenten, som skulle bli socialisternas man och anförare. Olga tog inte en sekund sina ögon ifrån honom, då han stod på den upp- och nedvända tunnan i majsolen och talade flammande ord till arbetare och studenter, till kvinnor och män och framförallt till de unga, sin egen generation. Nu var tiden deras — — — men en svår tid randades. Det var inte nog att vara kampduglig, man måste ständigt tänka på att hålla rätt kurs. Orden brann och tände nya lågor. Kring den unge talaren stod det en sällsam glans. Alberts tal lyfte också Olga ur hennes gråhet. Hon sög till sig varje ord från hans mun. Och lågorna inom henne tändes. Hon blev en av de kampdugliga. Albert lyste henne, hjälpte henne. Hon gick på hans föredrag, var med om studiecirkeln han ledde, läste böckerna, han stack i hennes hand, satt och lyssnade till hans förklaringar och utredningar som en annan Maria vid Mästarns fötter. För Olga betydde Albert allt. För Albert betydde Olga ett par stora, beundrande ögon, ett lyssnande öra, en frågande mun, ett ansikte bland många av massan, den grå, förtryckta massa han ville elda, leda, lyfta. Därför inspirerades han av Olga som av de andra. Och extas grep honom inför kallelsen, så att han i vältalighet och handlingskraft överträffade sig själv.

Då Albert efter några år lämnade studentstaden var Olga i främsta ledet, en av de mest aktiva bland socialistisk ungdom. Numera grep henne aldrig modlöshet, sällan trötthet inför studie- och organisationsarbetet. "Du är redan en liten fackla,

och jag hoppas att du kommer att brinna med allt starkare och klarare låga", sade Albert till henne i avskedsögonblicket. Han var inte den som sparade på stora och vackra ord. Olga kunde bara få fram ett "tack" till svar. Hon dyrkade Albert och älskade honom med en blyg och försagd kärlek. Hon hade redan vigtt sitt liv åt samma kamp och samma ideal, som han gjort till sina. Och det var stort nog att ha en sådan stridskamrat. Alberts och Olgas vägar skildes inte. Hon var en av många i det ungdomståg, som följde honom. Han var deras härförare och slogs för dem, slogs mot mörkrets andemakter. Olga anammade som Guds ord varje Alberts ord, och hon fick en ny stöt framåt, nytt bränsle, varje gång hon läste hans namn i tidningen eller hörde talas om det i samband med de stora frågorna. Någon gång då och då träffade hon honom på folkmöten och kongresser. Bara att få trycka hans hand, att personligen få några uppmuntrande ord av honom var en stor lycka.

Ären gick. Och Olga mognade för ett arbete i Alberts omedelbara närhet. Under sju år hade hon en plats mitt inne i arbetarrörelsens hjärta. Visserligen i en liten mörk och undanskymd vrå av hjärtat. Men hon var ändå med om att pumpa det friska, röda blodet ut i den väldiga kroppen.

Den vrå i arbetarrörelsens hjärta, där Olga Salgren under sju år befann sig med person och gärning var en partiexpedition. Där satt hon såsom inmurad i ett litet fyrkantigt rum, högt i taket så att det påminde om en skorstenspipa. I stället för fönster hade rummet en liten glugg, som vätte mot en grå bakgård. Men Olga kände sig inte hopplöst inmurad och än mindre isolerad. Det röda livet strömmade genom hennes lilla, grå rum och förband henne med tusenden och åter tusenden. Hon hade kommit på rätt plats. Blott sällan hade hon tid att sakna solen. En gång, en vårdag när hon hade lite pengar i fickan, gick hon ut och köpte en gul funkishylla till sitt expeditionsrum för att få en liten ersättning för solskenet. Hon som arbetade för att alla grå, sollösa kyffen rivas och ersättas av ljusa, bekväma hem med stora, soliga fönster, den nya tidens hem, satt själv i mörkrum. Men hon brydde sig inte ens om att vara avundsjuk på sina manliga kamrater, fast en del av dem hade stora arbetsrum med riktiga fönster, en och annan t. o. m. solsken då och då. Med åren blev Olgas kinder gråbleka och hennes tänder frätta av allt järnet hon åt.

Hur gick det med Olgas försagda kärlek? Hur gick det med Albert och Olga? Ja, Olgas rum blev småningom lika fritt från romantik som från sol. Och under den tid, då Olga och Albert arbetade i varandras omedelbara närhet, kom de långt ifrån varandra. Olga tvång slutligen sitt hjärta till tystnad. Det var mycket länge sedan kärleken var blind. Olga såg ljuset vika från sin idol. Han kompromissade, han lämnade den raka väg han visat andra. Inte kunde Olga säga, att han svikit deras, d. v. s. arbetarklassens förväntningar. Inte i yttre bemärkelse åtminstone. Men Olga visste, att han många gånger vältrat åtskilligt av lasten överbord för att lättare bärga skutan.

Olga fick vänta med sin rapport utanför Alberts dörr. En högelegant dam, välsminkad och parfymerad, hade nyss seglat in till honom. Olga väntade både länge och väl. Hon hade känt igen damen. Det var den "sociala" grevinnan H. Olga hade träffat henne på ett stort offentligt kvinnomöte, där de båda uppträtt som talare för var sitt läger. Grevinnan H. spökade i tidningsspalterna, grevinnan H. gjorde sig på talarstolen. Hon var en vacker och elegant dam, som alltid förblev den charmeran-

NÄR NI NÄSTA GÅNG HAR TVÄTT

Begär demonstration, ring Ö. 73 28 eller Ö. 50 32!

låt då
tvättapparaten

AVATOR

sköta om den

de "qvinnan" för mannen, hur mycket hon än deltog i offentliga angelägenheter.

Olga skruvade oroligt på sig. Hon kunde inte låta bli att tänka på allt arbetet, som låg och väntade därinne på skrivbordet. Vad hade nu de två, folkledaren och societetsdamen att avhandla? Äntligen öppnades dörren. Och Olga tog förväntansfullt ett steg framåt. Grevinnan gav henne en nådig nick. Segerjubel och återglansen av ett animerat samtal blänkte i den eleganta damens bruna ögon. Albert följde henne med utsökt artighet genom korridoren. Olga såg efter hans breda, litet böjda rygg och spände öronen för att höra hans ord. Blodet steg på hennes färglösa kinder, då Albert kysste damen på hand till avsked.

— Vad var det nu, lilla vän? frågade han och dunkade Olga i ryggen.

— Den här rapporten från arbetslöshetskommittén, sade hon torrt. Och hon tyckte själv, att orden stack henne i halsen.

— Tack, det var bra! Jag skall förresten hålla föredrag den 14 i X-kyrkan till förmån för de arbetslösa.

— Grevinnan H:s plåstringsarbete har alltså lyckats engagera vår mest betydande kraft? fick hon fram med en smula hån.

— Vålgörenheten gör tillfällig nytta i en nödtid som vår.

— Men det är skillnad på vålgörenhet och välgörenhet, sade Olga. Till och med du drar dig inte för att ge en tribut till grevinnan H:s nöje och ära.

— Var inte så fanatisk, min lilla vän, sade han överlägset och öppnade dörren för sin kamrat.

— De kvinnorna, mumlade han efter henne.

Han gick av och an på golvet och log för sig själv. Det var första gången Olga så öppet vågat visa sin svartsjuka.

Olga åter gick in och satte sig vid sitt skrivbord. Det värkte inom henne, värkte i själen, så att det gjorde fysiskt ont. Och hon brydde sig inte om att hejda tårarna, som trängde upp i hennes ögon. För en gångs skull ville hon lämna dem fritt lopp. Men genom tårarna såg hon spöken, som hoppade omkring på skrivmaskinernas tangenter. Det var hennes stackars illusioner. Dem måste hon döda och begrava. Men först ville hon bli klar över sig själv.

Kärleken till honom liksom hans person hade hittills varit oupplösligt förenad med hennes arbete. Hon hade frigjort sig från alla förhoppningar och alla önskingar, från alla romantiska drömmar — trodde hon. Och ändå — det gjorde så ont, när hon upplevde det.

— Nej, det är inte svartsjuka, viskade hon för sig själv. Inte bara svartsjuka åtminstone. Men det var symboliskt — för honom. Hans handkys? Gällde den bara kvinnan?

Olga såg den hon en gång dyrkat som sin unge gud stå där som en smidig konjunkturpolitiker. Hans handkys gällde dem han bekämpat. Eller gällde det bara kvinnan med q, hon som hade tid och råd att vara elegant och vacker?

Med lätt travestering av ett känt påstående säger man
Nu, att »tiderna försämras och vi med dem».

Detta gäller ej Läkerol — den är alltiämt vår populäraste
och bästa tablett, alltid oförändrat densamma.

Även under de skiftande öden, som 1933 kommer
att bjuda, vill Läkerol skänka Er samma lindring,
skydd och njutning, som den gjort under gångna år.

En ask Läkerol i väskan hjälper
Er över många besvärligheter.

Tårarna började rinna igen, när Olga stannade för den sista frågan. Hon var bara hans lilla gråa kamrat. Hon var proletärflickan, som han hjälpt fram, lyssnerskan vid hans fötter men inte damen, som man kysser på hand. Nej, nu blandade hon åter samman sina känslor.

Hur var det nu? Och hon gjorde en katekes och upprepade budorden för sig själv, medan hon klarade sina tankar:

— Du skall inte svika!

— Du skall se vägen och följa den!

— Guden har fallit men mannen är kvar!

— Dina bröder och systrar är kvar. Du tillhör dem.

Men ingen skall tro, att Olga blev lugn och glad för det. Förresten är det lättare att bygga upp en katekes åt sig än att leva efter den. Olga satt plötsligt infrusen. Hon gjorde sin plikt som förr men utan att känna det röda, varma livet pulsera omkring sig. Det var is alltsammans.

Olga arbetade. Ingenting särskilt hände på en tid. Olga hade bara en hisnande förnimmelse av att hon tappat bort sig själv. Förr hade hon kastat sitt jag mot en gud och en klippa. Guden hade fallit, klippan remnat. Förr hade hon beslöjat sina tankar och tystat sin kritik, när det gällt honom — — — som hon älskat. Jaa, älskat hade hon, så gammalmodigt det lät. Men när hennes jag inte hade någon klippa att studsa tillbaka mot, gav det sig ut i den vill samma dimma, som numera inhöljde de vidder Olga hittills betraktat som livet och samhället. Olga, den jaglösa, satt stilla, infrusen och gjorde sin plikt.

Med ens krossades isen omkring henne. Hon stod en dag öga mot öga med en främmande gammal kvinna. Den kvinnan borde egentligen ha gråtit sig blind, så mycket som hon lidit. Men istället hade hon en flammande, ung örnblick. Hon var en gammal mor. Två söner hade kriget tagit ifrån henne. Den äldste förmultnade i en massgrav i Belgien. Den andre låg blind och lam på ett av fosterlandets många försörjningshem. En dotter hade förblött hos fosterfördriverskan, därför att hon inte ville föda det barn en rå och vild fiende tvingat på henne. Men en dotter var gift i en svensk småstad. Och hos henne skulle nu modern sitta och ha det lugnt och bra, sörja sina barn i frid och ro och bereda sig på att möta dem i ett kommande liv — — — de för fosterlandet offrade.

— Men mor är inte sådan, sade hennes dotter, liksom om hon ville be om ursäkt för moderns tilltag, den välmående tyskan, som haft lyckan att bli fru Medelsvensson.

Fru M. hade blivit tvungen att följa sin gamla mor till en svensk partiexpedition för att inleda bekantskap med dessa henne ovidkommande kvinnor, som "bråkade med politik och sånt".

— Det är vi kvinnor, som skall börja kriget nu, kriget mot kriget på alla fronter ropade den gamla och höjde sin hand, som först liknade en klo men när hon slöt den en hammare, färdig att slå.

— Se, mor har lidit så mycket. Det är därför hon blivit sådan, viskade hennes generade dotter.

— Vårt parti fullföljer ju sitt program, och våra kvinnor har varit med om samarbete, kongresser, skrivit under petitioner och sådant, sade Olga.

— På alla fronter, på alla fronter, sa jag, upprepade den gamla. Kvinnorna sa jag, kvinnorna, som kan börja från början. Börja med barnen som inte är färdiga! Börja vid diskbänken i köket — — — ta ifrån världen kanonerna och rustningsmöjligheterna.

Visst var den gamla exalterad. Visst hade sorgen i någon mån rubbat hennes sunda jämvikt. Men hon levde, därför att hon trodde på sitt nödrops mission, därför att hon trodde sig tala i alla mödrars namn. Och hon hade inte gråtit sina ögon blinda utan hennes blick var i stället ung och flammande, bara för att hon ägde hoppet och tron på kvinnors kraft och makt i skapandet av den nya världen. Allt detta förstod Olga intuitivt. Den gamla blev en symbol,

(Forts. sid. 30)

Telefonisten blir hemsyster

Då Morgonbris i somras gjorde sin rundfråga om husmödrarnas semestrar, framhölls från många håll svårigheterna för kvinnorna att komma loss från hushållsarbetet. Detta faktum har gjort den för ett tiotal år sedan startade hemsysterföreningen aktuell och Morgonbris ger därför här nedan en utredning av de möjligheter, som stå husmödrarna till buds, då de av sjukdom eller annan orsak äro hindrade sköta hemmet.

Vad är då en hemsyster? Det är, berättar fru Agnes Söderquist, Västerås, inte en diakonissa, sjuksköterska eller hjälphuustru utan en de betryckta hemmens vän, som rycker in som husmoderns vikarie vid sjukdom, dödsfall eller förlösningsningar. Det är Hemskolans i Uppsala, som utbildar dessa hemsystrar, vilka sedan anställas av kommuner eller av socialt intresserade eller religiösa föreningar. Från Hemskolans, som ledes av fröken Anna Lutteman, ha hittills utgått 39 hemsystrar, som nu arbeta ute i landet. Kvinnoklubbarna ha i regel stått rätt främmande för denna sak, troligen beroende på att denna gärning skett i det tysta. För några år sedan anställde dock Nyköpings kvinnoklubb en hemsyster, och ur en rapport, som denna hemsyster avgivit för 1932, får man en inblick i hennes verksamhet. I femton familjer, tillhörande olika samhällsskikt, alltifrån lektorsfamilj till hantverkare, har hemsystern skött hemmet, då den ena eller båda makarna legat svårt sjuka i influensa, ledgångsreumatism etc. Dessutom har hon under året gjort femtiofem besök hos ensamstående gamla, åt vilka hon bäddat och städad. I Västerås var en hemsyster anställd på försök under sommaren 1932 i samband med Husmödrarnas Semesterresa, på Röda Korsets initiativ, och försöket lyckades över förväntan. Hemsystemens yrke är krävande och fordrar vissa personliga egenskaper: hon får icke rygga tillbaka för något, hon får vara beredd samla ihop spillrorna av ett nästan sönderfallt hem, hon måste ha omdöme och tålmod, arbetstiden är inte begränsad och hon måste reda sig med bortskämda och svårhanterliga barnungar. För de utslitna husmödrarna kunde hemsystern bli en verklig välsignelse, men först måste den konservatism bortarbetas, som tar sig uttryck däri att en husmor på inga villkor får bli fri från hushållsarbetet utan då hon måste inta sängen eller forslas till sjukhuset.

Fordringarna för att bli hemsysterelev är att vara fyllda 21 men ej över 30, att ha god folkskolebildning, god karaktär och tjänande sinne, god hälsa, praktisk läggning och vana vid husligt arbete. Hemskolans kurser börja varje 1 april och 1 oktober. Kursen varar 8 månader och omfattar såväl hemsysslor, barnavård, slöjd som teoretisk undervisning. Undervisningen är fri men eleven betalar för kost, logi, tvätt etc. 780 kr. första året, under följande halvår erlägges ingen avgift.

— Vi är glada, om vi kommer till hem, där vi känner, att vi verkligen behövs, säger hemsyster Anna Ekbon, vilken sedan i början av oktober är installerad i Örebro. Hon är tillsvidare den första i sitt slag i staden, och att hennes verksamhet fyller ett behov visar väl det faktum, att hon, fast hemsystersysslan ännu är ny och föga känd ännu icke behövt sakna arbete. Och förmodligen icke kommer att göra det heller.

Vad förståelse beträffar vaknade den fort nog i Örebro, Förra hösten höll fröken Lutteman, föreståndarinnan vid hemsysterskolan i Uppsala ett föredrag om hemsysterverksamheten på inbjudan av Röda Korset s. fl. organisationer. Sedan har man under ett års tid arbetat för saken och skaffat ihop icke mindre än 2.300 kr. som en grundplåt. Härav har Kafébolaget, vars överskott går till olika sociala ändamål, skänkt 1.200 kronor och Röda Korset 500 kronor. Och hösten 1932 ansåg man saken vara mogen att förverkligas och anställde således den från Uppsala hemskola nyexaminerade Anna Ekbon.

Under den tid, som hittills gått har hemsystern hunnit besöka tre familjer. Hon har rätt att stanna fjorton dagar i sträck på varje ställe, och att uppbära 75 öre, 1:50 eller 2 kronor om dagen, allt efter råd och lägenhet, samt maten. Dessutom har hon 600 kronor i årslön och fri bostad, i detta fall delad med stadssjuksköterskan, rätt till en månads semester och bidrag till studiestud och pensionsavgift.

— Men, säger hemsystern, det är inte alltid det finns något att betala med och då kan man inte gärna kräva ut ens en så blygsam summa som 75 öre. Och när det är knappt om matbitarna kan man ju inte heller pocka på sin andel.

Ja, det är ett problem, som inte alltid blir så lätt att lösa. Ty det är ju meningen och har hittills praktiserats att hemsystern skall besöka de allra mest behövande familjerna, de för vilken kanske till och med hemsystemens blygsamma avlöning är en oöverkomlig summa. De, som i första hand kan vända sig till hemsystern är hem, där

husmodern plötsligt insjuknat och kanhända ligger i barnsäng eller där eljes någon oväntad tilldragelse vänt upp och ner på familjen. Hemsystern besökte ett hem, där husmor varit liggande i fem år, och där mannen, som tidvis är arbetslös, haft hand om hemmets skötsel. Hur duktigt och all heder värd en sådan man än är, så är det ju självfallet i ett dylikt hem finns åtskilligt för en hemsyster att ta reda på. Och att det känns som en stor lättnad för husmor är självfallet.

Ingen syssla får avskräcka henne, och man kan ställa ungefär samma fordringar på henne som på ett duktigt hembiträde. Sjukvård får däremot icke ingå i hennes göromål, gränsen är klart uppdragen. Arbetstiden är icke, och kan knappt vara bestämt avgränsad, ty tiderna varierar ju från familj till familj, och det gäller att stanna på posten, tills allt är klart. Är det icke så mycket att göra i ett hem kan syster kanske hinna klara två familjer. Icke heller söndagsledigheten är garanterad utan den får tas, när det passar.

Anna Ekbon var telefonist i tolv år innan hon blev hemsyster. Det var förresten en artikel i Morgonbris, som gav henne uppslaget till det nya yrket, till synes så olika det gamla.

— Folk tror, att telefonister inte kan duga till annat än att sitta och pillra med knapparna. Men det är många, som längtar efter ett arbete ute i levande livet — och passar för det. Ni förstår, just för att man i så många år hållit på med ett ensidigt, mekaniserat arbete, vill man arbeta bland människor.

— Och har hemsyster några särskilda önskemål? frågar vi slutligen. Hemsystern funderar lite.

— Ja — att alltid ha fullt upp med arbete! säger hon och ler det goda, moderliga leendet den måste ha, som inte ska tröttna att arbeta bland människor i nöd och lidande.

Fredrik Ström

skriver:

»Efter att en tid ha använt Postum är jag glad att kunna intyga, att drycken är angenäm o. synnerligen hälsosam.»

Fredrik Ström

Drick också Ni och njut

POSTUM

den härliga varma drycken.

Tillrett av utsökt vete och en aning rörsocker, innehåller Postum endast hälsosamma beståndsdelar och är således fritt från koffein, garvsyra och cikoria. Och Postum är en billig dryck, endast c:a 2 öre pr kopp. Finnes hos Er handlande i burkar om c:a 75 och 150 kaffekoppar.

KLYFTAN

ROMAN AV ELLEN WILKINSON

Översättning från engelskan av Rickard LINDSTRÖM

Forts. fr. föregående n:r.)

VAD SOM REDAN HÄNT.

Joan Craig är en vacker, tjugosexårig kvinnlig fackföreningsfunktionär, som blivit trött och uttråkad av alla små vardagliga bestyr. Hon vill helst ge allt på båten. Men så dyker plötsligen någonting upp, som ger hennes liv nytt innehåll. Det drar samman till en stor strid inom Englands sociala värld: gruvarbetaravtalet, omfattande en miljon arbetare, är uppsagt och arbetsgivarna vilja med regeringens hjälp pressa ner de redan låga lönerna. Joan tycker att hennes livs största äventyr rycker an. Hon får följa med sin chef, förtroendemannen William Royd, till de avgörande förhandlingarna i London. I den brittiska huvudstaden har hon fina bekanta i de litterära, halvbohemistiska kretsarna. Hon tar in hos en av dem, den förtjusande halvgamla fröken Mary Maud Meadows, som bebor en komfortabel lägenhet i den "litterära" stadsdelen Bloomsbury. Lyxen hos Mary Maud sticker starkt av mot tillståndet i de arbetarhem, Joan är van att se.

Under denna tid stiftar hon bekantskap med ett antal journalister, bland dem den högt skattade novellförfattaren Tony Dacre. Sedermera träffar hon även dennes hustru Helen, en vacker lyxkvinna, som sysselsätter sig med diverse intellektuella hobbies, och som är mest rädd för den hotande strejken, därför att den skall korsa hennes planer om vissa teaterevenemang. Joan känner sig fientligt stämd mot Helen, och hennes känslor bli inte vänligare, när hon kommer under fund med att Helen genom sin livsföring och sina intressen kommit i en ohjälplig motsättning till Tony, vilken Joan från första stund fått mycket sympati för.

Den stora striden måste bryta lös. För Joan känns det som en befrielse. Äntligen får hon vara med om något stort, äntligen får hon göra verklig nytta. I det dramatiska ögonblicket träffar hon ytterligare en man i gruppen av journalister. Hans namn är Gerald Blain. Han har tjänstgjort som flygare under kriget och hans erfarenheter har ställt honom i harnesk mot hela samhällssystemet. Blain har brutit med sin rike fader och darrar nu av iver att få ställa sig i den socialistiska rörelsens tjänst. Han är känd som en enstöring och kvinnohatare, men Joan lyckas genast komma på god fot med honom.

Deras vänskap befästes ytterligare vid deras gemensamma medverkan vid ett strejkmöte i ett gruvdistrikt. Joan håller ett glänsande tal som gör en oerhörd effekt på de strejkande arbetarna.

När de kommo tillbaka till Gordon Square, funno de Royd utsträckt på soffan, och Suzanne hade givit honom te. — Ni sade att jag kunde komma, sade han, då han reste på sig för att hälsa på Mary Maud.

— Ja visst Detta är ett hus, öppet för alla, då det är något på tok. Ät, bara, sov, gör vad ni vill. Mary Mauds enda bekymmer tycktes vara att hon icke kunde hitta de hela kolfälten.

— Har ni haft trevligt? Joan såg så strålände lycklig ut, att Royd icke kunde låta bli att känna ett styng av svartsjuka mot unge Blain. Tanken att Tony kunde vara bekymrad föll honom icke in.

— O ja — men bry er inte om oss. Vi vill höra nyheter. Vad har hänt? Jag vet, att jag ser ryslig ut — Joan slängde hatten på en stol, kappan på en annan och satte sig vid Royds fötter — men jag flyttar mig inte förrän jag fått veta allting.

— Pågår strejken ännu? Gerry såg misstänksamt på socialistledaren.

— Ja, mer eller mindre.

— Vad betyder mindre? Låt oss få höra det värsta. Har den där karlen...

— Å, låt den stackars karlen berätta saken på sitt eget sätt, vädjade Mary Maud. Var snäll och börja från början, herr Royd. Två bitar, Gerry, så skall vi alla vara nöjda.

Gerry småskrattade. Jag tycker om att höra det av Mary Maud. Men jag skall vara snäll.

— Låt mig se, var var jag?

— Gick ni till Downing Street då ni lämnade oss?

— Inte riktigt. Vi gick för att få en bit mat, sedan vi telefonerat för att få veta, när vi kunde träffa premiärministern. Han satte ut tiden till nio, och vi gick ifrån honom två och trettio i morse.

— Stackars människor! Mary Maud var idel deltagande.

— Vem träffade ni? Joan hade naturligtvis övertagit korsförhöret.

— Var Cook med er?

— Nej, det var det tokiga. Och för att göra allting värre, hade gruvarbetarnas verkställande utskott rest med första tågen hem efter konferensen.

— Varför då? Äro de så tillitsfulla? sade Gerry plötsligt och satte sig upprätt efter att förut haft sin vanliga ställning raklång på golvet.

— Gruvarbetarna äro alltid duvor på hemväg, förklarade Royd. De vill inte stanna i London en sekund sedan mötet är över.

— Men varför var inte Cook där? frågade Joan.

— Det vet jag inte, medgav Royd. Troligen tänkte rådet att saken låg helt i deras händer. I alla fall var han inte med.

— Och vad hände? Vem råkade ni?

— Jo, Baldwin var älskvärd mot alla några minuter och sedan utnämnde vi en kommitté på tre, som skulle råka honom Birkenhead och den där högtidlige arbetsministern — jag kan aldrig komma i håg karlens namn.

— Sir Arthur Steel Maitland. Joan levererade namnet med en snabbhet som kom alla att skratta.

— Just han, sade Royd, och det är tydligt, att han inte skulle betyda något, när Birkenhead är med. Jag har varit på flera deputationer hos honom. Hans förnämsta tillgång är ett imponerande sätt.

— Är inte det litet hårt? frågade Dacre. Han har sunt förnuft, har jag alltid hört, och en ingående kännedom om förhållandena inom industrien.

— Det kan så vara, men sedan Charles Booth tog honom med sig så att han fick se det svartaste London, har han fått känsla av att en del arbetare ha det litet otrevligt, svarade Royd.

— Och det är ett fatalt komplex hos en konservativ minister, tillade Joan.

— Joan, jag vill inte, att du säger så bittra saker. Mary Maud strök flickans hår tämligen hjälplöst. När hon lyssnade till detta samtal, kände hon, att om folk bara ville minnas, att de flesta människor voro hyggliga vid en middagsbjudning, skulle all denna bitterhet inte vara nödvändig.

— Låt oss fortsätta. Vad hände? sade Blain otåligt.

— Jo, naturligtvis kom jag inte in för överläggningarna, svarade Royd, förrän ungefär klockan två. Weston kom in med en formulering.

— Välsignade ord, mumlade Gerry.

— Det var ett mönster av välsignelse. Den sade helt enkelt, att premiärministern hade fått den tillfredsställande förklaringen av fackföreningsmännen, att om uppsägningarna återtogos och förhandlingarna fortsattes, voro fackföreningens representanter övertygade att en överenskommelse kunde komma till stånd om fjorton dagar.

— Gode Gud! sade Gerry.

Tony lutade sig fram och knackade askan ur pipan. Men vad betyder det?

NÄR NI NÄSTA GÅNG HAR TVÄTT

Begär demonstration, ring Ö. 7328 eller Ö. 5032!

låt då
tvättapparaten

AVATOR

sköta om den

— Skrämna gruvarbetarna med hotelser fjorton dagar, så att de ta nedsatta löner, svarade Joan beslutsamt.

— Hm. Inte nödvändigtvis alltid, svarade Royd. Premiärministern sade, att det betydde, att man antog ändrade löner och arbetstider tills vi såg hur saker och ting ordnade sig.

— Vi vinner huvudet och förlorar svansen! Den sluge mr Baldwin! Men kommer gruvarbetarna att acceptera det här, Royd? Blain ryckte åter upp sig i sittande ställning.

— Det svåra var att få tag i dem, sade Royd otåligt. Varför i herrans namn stannade de inte kvar i London? Man hade telefonerat efter dem från landets yttersta ändar. Cook protesterade mot att vi träffade premiärministern utan dem. Men de kunde ha gått med oss, om de funnits här. Joan reste sig för att försvara gruvarbetarna. — De visste det inte, hur kunde de veta det?

— Då borde de ha gissat det. I alla fall ha vi hängt där hela dagen. Men vi kan inte låta saker och ting gå utan sammanträde och därför skall vi råka premiärministern igen klockan nio.

— I kväll?

— Ja visst. Uppsägningarna börja verka i morgon.

— Utan gruvarbetarna. Joan var förfärad.

— Gruvarbetarna skall komma med oss, om de hinner tillbaka till London i tid. Vi är verkligen inte ivriga att sälja gruvarbetarna, Joan, som ni tycks tro. Men det är ingen mening i att låta det bli strejk, om den kan hindras, och gruvarbetarna kan få hjälp ändå.

— Gud hjälpe gruvarbetarna! mumlade Gerry.

Joan steg upp från kudden bredvid Royds knä och gick av och an i rummet. Sedan satte hon sig vid brasan och såg sin chef rakt in i ögonen.

— Det är så riktigt som ett tidningsreferat. Vad tänker ni om det. Vad kommer att ske?

— Det skulle vara lättare att besvara det där, Joan, om jag visste vem som verkligen var med i den här saken. Ni vet att generalrådet icke vill slåss. Fackföringsmedlen äro små och icke till hands. Så vitt jag kan fatta, ha de inte låtit Weston göra upp några planer. Uppriktigt sagt tror jag inte, att Baldwin vill ha strid heller. Det är emot hans instinkter. Han är ingen kämpe och vill inte vara det.

— Vem då? Birkenhead? frågade Tony.

— Vi har inte råkat honom i första hand här, men underhandlingskommittén har trivts bra med honom. Den där formuleringen är hans verk.

— Jag skulle ha trott, att han hade krigiska egenskaper.

— Ja, men han är en konstig blandning

— en streber med en advokats hjärna.

— Ulsterman?

Hon väcker

beundran och intresse...

Med Mitzi, medel till Skönhet och Charme, avsedda för den nordiska kvinnotypen, ernås en bedårande charm.

- En aning Mitzi puder och hyn får den vackra, sammetslena ytan. Ni kommer att älska Mitzi puder, ty det sitter längre kvar på hyn. Det är mildt, mjukt och så fint att det ej förorsakar stora porer och grov hudvävnad.
- Bestryk läpparna med Mitzi läppstift och de uppenbara en förtrollande, naturlig rosafärg, som är varaktig och kyssfast. Skönhetsexperter råda till Mitzi läppstift, emedan det även är nyttigt för läpparna, de spricka ej så lätt sönder utan hålla sig hela och smidiga.

Mitzi
puder och
läppstift

— Han har bott i lugnare kretsar sedan dess. Och han är inte irländare, kom ihåg det. Carson vill vara med om alla strider, men jag har en känsla av att Birkenhead inte skulle ha något emot att vara mannen, som räddade landet. Och i olikhet mot Baldwin har han inte en atom av oro för ägare som sådana.

— Eller någon annan utom F. E. Smith skulle jag tro, viskade Dacre.

— Men om varken Baldwin eller Birkenhead vill slåss, sade Blain, och Thomas säkert inte gör det, så kan vi betrakta striden som avblåst och någon skall komma fram med borste och skyffel och sopa upp bitarna av gruvarbetarnas förening. Ge mig en cigarett, Joan, och en tändsticka.

— Så enkelt är det inte. Royd tog emot en cigarett samtidigt. Det finns folk bakom kulisserna, som vill ha strid. Jag har hört sägas, att åtminstone sju ministrar ha hotat avgå.

— Med Churchill i spetsen? frågade Tony.

— Nej, med Neville Chamberlain, tror jag, men det är förstas tidningsrykten.

”Jag är djävulen Neville,
Mannen som vet vad han vill.”

gnolade Gerry. Jaså, du tänker gå tillbaka nästan genast?

Royd såg på klockan. — Ja visst. Kan någon skaffa mig en bil? Jag har knappt med tid.

Joan gick med honom till porten. Hon lutade sig mot hans arm.

— Jag önskar jag trodde på någon man kunde be till för er, sade hon sorgset. Och jag känner mig så hjälplös, så onödig.

— Ni hjälper mig mer än ni vet av, Joan.

— Gud vare med er, min store man. Jag önskar er det allra bästa. Vi väntar här tills ni telefonerar eller kommer — kom, när ni kan. Vi går inte till sängs förrän vi råkat er.

Det var en tråkig väntan. Gerry rörde sig icke från golvet, där han sträckt ut sig som om han varit korsfäst. Fast han inte ville medge det, hade han överansträngt sig svårt med de två långa körturerna och det långa mötet. Endast genom att ligga raklång kunde hans utmattade kropp få någon vila. Tankarna snurrade ömkligt runt. Skulle han få ett sammanbrott igen och det just nu? Skulle det betyda tre månader till på sjukhus? Förbannade krig! Joan var orolig och Tony nervös. De gingo honom på nerverna.

— Varför kan inte ni båda gå på en promenad? Gå och promenera bort det. Royd kan inte vara tillbaka förrän om två timmar. Mary Maud gjorde en rörelse som för att protestera, men Joan för upp.

— Skall vi, Tony? Jag är alldeles utsliten och förbi.

Det gick upp ett ljus för Dacre. — Kom nu, låt oss lämna dem ifred, sade han och följde Joan ur rummet.

— Det lönar inte att se på mig så där, Mary Maud. Jag springer inte efter Joan.

— Nej, men jag är rädd att Tony gör det.

— Ja visst, än sedan?

— Tony är gift. Mary Maud såg så sträng ut, att Gerry tjöt till.

— Att höra det av dig — och i Bloomsbury! sade han. Kors, man kan ju aldrig minnas vem som lever ihop med vem nu för tiden.

— Joan är inte som vi och jag känner mig ansvarig för henne. Hon kommer att ta kärleken på dödligt allvar.

— Kanske det, men hon är för förständig att bry sig om ifall det läses en vigselceremoni över henne.

— Jag vill inte att Joan skall gå under, Gerry.

— Med Tony Dacre. Han är en man på en miljon. Han är den tystlåtnaste kurre som funnits till, men den flicka han älskar kan skatta sig lycklig, vare sig det blir bröllop eller ej.

— Det är inte det. Jag tänker inte på dem som man och kvinna.

— Vad i all världen är det då att oroa sig för?

Mary Maud gick tyst.

— Säg ut det, min Mary. Joan och Tony är troligen i en hektisk kris, när den här strejkhistorien är över, och vi kanske måste hjälpa dem. Vad är det som oroar dig? Är det Helen?

— Ja, delvis, men det är så här, Gerry. Du vet, att jag var en ivrig rösträttskvinna, var i fängelse och allt sänt där. Nej låt mig sluta. Ja kvinnorörelsen har varit det enda jag riktigt brytt mig om. Jag har haft för mycket egna pengar, för många kärlekshistorier för att få något arbete gjort själv, men jag har alltid drömt att det en dag skulle stiga upp en kvinnlig ledare, som skulle fortsätta traditionen.

— Visa männen vart de få ge sig i väg, kommenterade Gerry.

— Nej, jag menade inte det. Jag menade en arvtagerska till det arbete, som dessa kvinnor gjorde. Någon som verkligen kunde vara en föreningspunkt för kvinnorna.

— Och om ni sätter ert ideal på en så förnuftig nivå, är jag med på det. Kanske Joan är den typen. Men det är att utse henne till en roll som ogift kvinnlig Perikles. Och Perikles skulle inte ha varit den han var utan Aspasia. Men jag kan inte betrakta Anthony Dacre som en manlig Aspasia. Han är förfärligt kär i Joan, och om Joan ger med sig nu, kan ni se er om efter den kvinnliga Perikles.

— Men Gerry, inser ni inte att det just är det jag rädd för. Joan är den ovanligaste flicka jag någonsin råkat. Ni hörde henne inte vid Shireport men en kvinna, som kan hålla ett auditorium så fängslat, kan nå vilken höjd som helst. Hon kan till och med komma in i parlamentet. Men hon är bara tjugusex år. Om hon tar Tony är hon förlorad. Helen skall styra om det, och hon kan inte bli lycklig med all den vitaliteten koncentrerad på en man och utan allt socialt eller offentligt utlopp. Hon skulle döda Tony bara genom trycket av sin personlighet.

— Skulle det vara bättre om de gifte sig?

— Hon skulle inte bli utan utlopp då. Hon kunde arbeta bort sin överflödiga energi utanför hemmet.

(Forts. nästa n:r.)

Stora revisionen. (Forts. fr. sid. 18.)

staternas sida och för att den fransk-engelska vänskapen, som var en fredens och demokratins grundpelare, skulle komma att skakas. Skulle så många offer göras för tjugo miljoner dollars? Han våd-jade förgäves, utom till sitt eget parti. Hela den övriga kammaren, högern liksom socialdemokraterna (emot partichefen Leon Blum), vägrade. Det franska folket ville icke längre betala några krigsskulder till Förenta staterna.

Varför? Därför att Frankrike icke längre kan påräkna några reparationer från Tyskland, vare sig Lausanneavtalet kommer att ratificeras eller icke. Att därför nu betala till U. S. A. vore att engagera sig för framtiden. Det vore att översända hundramiljontals francs utan någon kommersiell motprestation. Det vore att lägga guldet på hög i de amerikanska bankerna i stället för att, som den sunda valutapolitiken bjuder, låta det cirkulera, det vore att ytterligare pressa ner varuprisen, vilkas katastrofala baisse är en av orsakerna till den ekonomiska världskrisens svåra verkningar.

Fransmännen ha för övrigt aldrig kunnat begripa, att det skulle komma en dag, då det amerikanska stålet — 2 miljoner ton — som vilar i den franska jorden, på krigskådeplatsen, måste betalas mera affärsmässigt än de kransar, som fransmännen nedlagt på de amerikanska soldaternas gravar i Champagne. Enligt det franska folkets uppfattning har den halvannan miljonen franska soldaters blod utplånat alla krigsleveransfaktorer. Denna känsla måste man förstå. Under kammardebatten natten till den 14 december sade socialisterna: "Vi ha, när frågan om Hoovermuratoriet förelåg för 1½ år sedan, pläderat för rätt mot Tyskland. Vi kunna därför nu fordra rätt för oss själva."

Det ligger något symboliskt och hoppingivande i detta den franska deputeradekammarens beslut av den 14 december 1932. Det beslutet har bekräftat vad som långt tidigare borde ha praktiserats, att den privata rättens regler icke utan vidare kunna tillämpas på affärsförbindelser av denna art mellan nationer. Det är den hårda läxan, som i somras lästes i Lausanne och gjorde ett slut på krigsskadeståndsbetalningarna från Tyskland till segermakterna (Frankrike). Nu återstår det att verkställa samma operation på de interallierade skuldbetalningarna (till U. S. A.). De måste upphöra, om normala förhållanden skola kunna skapas och världen tillfriskna. Det gäller nu varken mer eller mindre än att dra ett slutstreck över världskrigets räkenskaper och elände. Det är hela världen, som efter detta krig driver ner i ett materiellt och moraliskt fallissemang och graviterar mot ett nytt krig. Detta måste undvikas. Det kan icke ske, om man icke från grunden reviderar våldsfrederna och tänkesätten. Det märkliga med den franska kammarens beslut är att det innebär ett mer eller mindre medvetet steg på "avtalsbrottets" väg just från de statsmaktens sida som strängare än någon annan vakat över Versaillesfördragets helgd. Detta fördrag kan icke längre fördragas. Nemesis vakar. Den stora revisionen är på marsch.

De amerikanska stats- och finansmännen torde heller icke stå främmande för nödvändigheten av en strykning av dessa med freden sammanhängande ensidiga valutansatser utan vederlag. Även Amerika måste sluta upp med att driva en utvecklingshämmande formalistisk politik, som är ett av efterkrigspolitikens väsentliga fel, och som den 14 december 1932

PARIS

När främlingen är på besök i Paris, lockas han ofta att följa med en autobuss, som på fyra språk bär den suggererande skylten: Paris nattetid. Vad han där får se, är dock en friserad nattsida av Ljusets stad: apachekaféer med hyrda dansande par, där en passionerad dramatisk dans avslutas med att älskaren nummer ett stöter en dolk i ryggen på rivalen eller kvinnan. Turisterna, som inte veta, att det röda på golvet är tomatssås och hela scenen utspelas några minuter efter det Paris-la-nuit-bussen tutat, betala hastigt och skynda ut, förfärade och stolta över att ha upplevat Paris nattliv. Kan ske se de också det falska natthärbärgat à 50 centimes, i vars mörker slumra — sex uppstoppade figurer. Nej, den som skall få en inblick i Paris verkliga nattliv, han skall tillsammans med en äkta parisare ströva omkring några timmar i gator och gränder. Då får han se glimtar av det arbetande folkets värld, som kompletterar bilden, han sett i dagsljuset. Den, som ej kan sätta sig på tåg och flygmaskin och vandra själv i världens huvudstad, kan göra det utmärkt väl i fantasien, tack vare en bok av Paul Morand, som heter Paris de nuit — Paris nattetid, utgiven i en serie Realités (Verkligheter) hos förlaget Arts et Metiers Graphiques och illustrerad av 60 utsökta fotografier, varav här i detta nummer ses några prov.

Natten faller, och ett nytt, hemlighetsfullt, farligt Paris står upp. Även nattarbetarnas silhuetter få något fantastiskt över sig. Bagarna, som blanda degen till morgondagens bröd och röra om i elden, lysa vita på ena sidan, röda på den andra, renhållningskarlarna vars Stockholmskolleger med lykta på magen bära namnet stjärngossar, kliva i gummistövlar över rören, som slingra sig över den våta asfalten och försvinna liksom ett lavemangrör i de anspråkslösa husens bakdelar. Prostituerade stå på lur i gathörnen, orörliga, endast en blinkning förräder, att de söka arbetsförtjänst. De måste vara försiktiga, ty civilklädda poliser flanera förbi i obesvärade men regelbundna ronder. Då och då ställa de en fråga till en tivelaktig nattvandreriska men släpper ibland villebrådet. Klockan är 22, 20: ett grönsakståg från Saint-Germain en Laye kör pustande och bullrande runt stora triumfbågen på väg till hallarna. Kontrasten mellan den praktfullt upplysta marmorbågen och kälhuvudenas och morötternas gammaldags järnvägståg är nästan grotesk. I handelsborsens peristyl vid de grekiska pelarna sova en rad lösdrivare med huvudet gömt i de trötta armarna, och kring hallarna är arbetet i full gång: det gäller att stapla upp grönsaker i enorma pyramider för kontrollens skull, innan återförsäljarnas, månglarnas och de morgontidiga husmödrarnas skara kommer för att skingra dem. Vilka typer bland dessa bärare, les forts des Halles, så ofta skildrade av penna och ritstift,

spontant avböjts av samma politikens sista instans i Europa, Frankrike.

Visserligen föranledde detta avböjande ministären Herriots fall, dock utan att ministerepresidenten personligen förlorade i auktoritet och tillgivenhet. Hans fall kan ur många andra synpunkter beklagas, men icke som ett symboliskt offer. Han föll i skönhet. C. J. BRUNSKOG

vilka huvudbonader, från halmhatten stor som ett kvarnhjul till den napolitanska luvan, som liknar en lång röd strumpa! Och vilken mustig svada från dessa torggummor, som av gammalt tituleras les dames des Halles. När klockan är ett, kan man cirkulera i skyttegravar mellan vallar av salladshuvuden, kronärtskockor och alla jordens frukter. Det var om denna värld Zola 1873 skrev sin roman, Paris mage. Vid bistroernas zinkdiskar står torgfolk och äter och dricker, gubben i hörnet av rue Montorgueil säljer varm korb i ett klivet franskbröd. Gatan med det lustiga namnet rue Pirouette är avstängd av ämbar med blod, vagnslaster av sniglar och bastioner av maskros, parisarnas kära sallad. Månglare skrika ut herrstrumpor: fem par för tio francs! Några aftonklädda par avsluta enligt gammal ritual nattens festligheter med besök i det nattarbetande Paris. Det är för tidigt köpa blommor, ty nejlikorna som kommit från Nizza, lövkojorna från Beaulieu soliga terrasser och rosor från San Remo, vila ännu i flata korgar, violerna komma med nästa tåg. Vad skall man göra med 26 humrar, mindre säljs inte på fisktorget, de nöja sig med ett par ostar och ta första métro hem...

I Montmartre ha rotationspressarna slungat ut nattens nyheter, och de första tidningarna, fuktiga av trycksvärta säljas av les camelots. Framför huset, där Moliere föddes, står det ambulerande köket, och månglerskan håller upp den ångande soppan i spilkumar. Vid Rue Helder är turistbussarnas slutpunkt, tvetydiga guider nära sig herrarna och utbjuda förseglade "konstnärliga vykort" av nakna damer och utmärkta adresser. Nu är klockan tre. Lumpsamlare med den krokförsedda käppen över axeln dyka upp från alla håll, unga eleganta herrar i frack och barhuvade komma hem från någon bal. Nu ha bagarna brödet färdigt, de ta ut det ur ugnen på långa spadar. Om en timme hämtas det av månglerskorna. I apoteket vid Place Clichy och de små krogarna bredvid säljer man aspirinpulver och kaffe. På trottoarkaféerna sitter en hel kolonialutställning: negrer, annamiter, sidis. Den fina världen, som dricker champagne vid rue Pigalle, har decimerats av krisen, det är kanske tvåhundra numera.

De pittoreskaste Paristyperna klockan fyra hittar man hos Dupont, på vars skylt det står: Chez Dupont tout est bon (Hos D. är allt gott). Det är ouvreuseur, som slutat vaktmästarysslan på teatern, maskinskriverskor, journalister, springpojkar på restauranger, klosettgummor, som dricka sitt kaffe med giffar. Blomsterförsäljerskor öppna väskan och räkna sina koppar- och nickelmynt för att se vad de förtjänat. Typer i vit regnrock och basker diskutera olagliga affärer...

Från tre till fem sover Paris verkligen. Endast på boulevardens bänkar sitta några gamla damer, som tala en utmärkt franska, det märks att de sett bättre dagar. En aristokratisk profil höjer sig ur pälskragen, som är hopsydd av tusen kaninprover. Framför franska riksbanken vakar en soldat i slängkappa av grovt ylle över de 78 miljarder i guld, som Frankrike fått igen, emedan alltför många främlingar velat lära känna Paris nattetid.

Paris vaknar. Den första métroens underjordiska dån höres, fabrikkssirenerna vissla, arbetarnas verktyg sätts i gång, trumpetens ljuder från militärskolan, följd av trampet av soldatfötter, mjölkflaskor skramla. Radion talar energiskt: "Radio-Paris... Morgongymnastiken börjar Ett... två... andas... Nattvandrarerna andas djupt och somnar in. Ellen RYDELIUS

En nutidslegend.

(Forts. från sid. 24.)

en uppenbarelse för henne. Blixten rev sönder dimmorna över Olgas liv och visade henne världens fält. I en vision skymtade tusentals ansikten, unga, gamla, förgråtna, skrattande, viljestarka, allvarliga, fantastiska, helt vardagliga, tråkiga, sköna, fula kvinnoansikten av alla raser och alla åldrar. Olga strök sig över pannan, undrade ett ögonblick om hon gripits av någon psykos, som den gamla förde med sig men blev genast lugn igen. Hon började tala med den gamla, ta hennes mission på allvar, låta henne berätta om sitt eget och andras lidande. Den gamla försvann igen och Olga återtog sitt arbete. Hon var som förr och ändå inte riktigt lika. Isen var bruten inom och utom henne själv. Den skakande händelsen förde henne in på nytt spår. Hon närmade sig sina medsysstrar med andra ögon.

— Så dum jag har varit, tänkte Olga ofta för sig själv. På samma gång, som jag nöjt mig med att vara kuggen i hjulet och ett eko av en annan, har jag sett på mitt eget lilla jag, som om det hade varit en isolerad företeelse bredvid en annan lika isolerad, min motpol, den fladdriga, framgångsrika, eleganta, som låter männen lyfta sig uppåt på samhällets hedersstege och gör sitt arbete till ett koketteriets triumftåg.

Det är inte papper och namnunderskrifter, som gör det, brukade Olga i en stillsam, droppande förkunnelse lära sina medsysstrar. Utan det är vår sammanhållning, vår vilja, vår dagliga gärning. Och så förstås att vi ser varandra och tror på en ny

Skogens ättika

finner genom sin milda och goda smak allt flera vänner

i svenska hem

SKOGENS KOLAKTIEBOLAG, BOLLNÄS.

dag. Många av oss har lidit, andra har gått tämligen skonade vår väg fram. Men allt lidande är egentligen vårt, det är gemensam egendom. Ansvar är likaså och bördorna. Det är våra män, som ligger i massgravarna, som sitter blinda och lytta på invalidhemmen, som svälter och avvisas vid fabriksporten, på kontoren, överallt där arbete står att få. Vår syster sitter i fängelse som fosterfördriverska, vår syster ligger död som fosterfördriverskans offer. Kriget

är bara en länk i en lång kedja. Ingen kan vänta av en stackars fåkunnig kvinna, att hon skall kunna överskåda hela kedjan och fatta tingens sammanhang, men det kan man fordra, att hon ser sina sysstrar och räcker dem handen. Att hon säger ja eller nej klart och tydligt utan kompromisser.

Olga inspirerade och rörde väg på sitt sätt utan att bli upphöjd till ledare eller sibylla. Hon pekade på de allra närmaste uppgifterna och sade: "Låt oss ta upp dem i vår dagliga gärning!"

— Jag förstår inte, vad det tar åt lilla pliktrogna Olga nu för tiden, tyckte Albert. På ett sätt är hon bättre än förr, mera livaktig. Men hon har också blivit så farligt självständig.

En dag kom hon som vanligt med något papper i handen. En rapport igen. Han sköt det åt sidan.

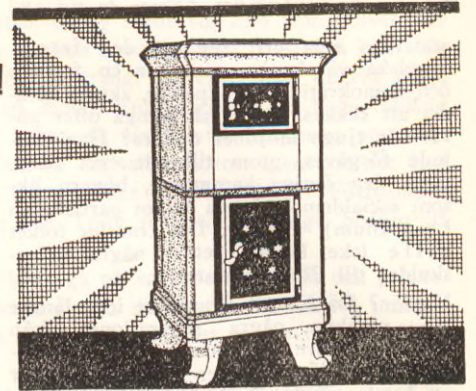
— Jag skall titta på det sedan, sade han.

— Nu, sade hon.

Han såg förvånat på henne. Så löjligt att hon talade i den där tonen. Men det klädde henne bestämt. Hon började växa till sig, bli en personlighet.

— Varför nu? frågade han leende.

Därför att vi fordrar handling mycket snart.

Elda ekonomiskt!

Använd

HANDÖLS Täljstenskaminer

Vacker prisvärd svensk kvalitetsvara

Förs av Eder leverantör

HANDÖLS NYA TÄLJSTENS- OCH VATTENKRAFTS AKTIEBOLAG

Birger Jarlsg. 33, Stockholm

— Vilka vi? Partiets kvinnor? Är valrörelsen i fara?

— Flera valrörelser i så fall och flera partier än vårt.

— Jaså har du också börjat samarbeta med den "sociala" grevinnan? Och nu var hans leende obeskrivligt.

— Om hon vill vara med, så är hon välkommen, sade Olga. Fast hittills har vi inte hört av henne. Det är ju inte en principfråga som skall avgöras, det är realiteter, som skall omvärderas, det är handling som fordras.

— Det var inte litet, sade Albert och hans ton var alltjämt raljant.

Men Olga stampade av otålighet. Då kastade äntligen Albert en blick på papperet, en blick som kom honom att spärra upp ögonen och läsa vidare.

— Ingenting mindre än huvudstupa inblandning i världshandeln, hushållsrevolution i stor stil. Och det kallar ni handling! Arma kvinnologik.

— Så arm är den väl ändå inte. Vet du egentligen själv, vad du förmår, om du sätter in hela din energi, all din kraft, all din intelligens...

Albert såg på henne, såg henne in i ögonen. Ett strålände ögonpar!

— Du tror...

— Jag tror, att vi förmår mycket, om vi också skenbart misslyckas.

Vi, sade hon. Och det stod en egendomlig glans omkring henne. Arma, däraktiga, starka kvinnologik, som vill rasera murar och spränga berg!

— Vil upprepade Albert med ett nytt, varmt, vädjande tonfall.

Och han kysste sin kamrat... hon var kvinnan... med q — — — men inte bara det — nej, så hon strålade.

— Du är en riktig människa, en god kamrat, en förtjusande kvinna, sade han och kysste henne än en gång.

Smörgåsbrödet**UPLANDSKUBBEN**

har vunnit ständigt ökad efterfrågan på grund av sina förträffliga egenskaper. Hälsosamt, näringsrikt och hållbart bevarar det sin goda smak till sista skivan.

UPLANDSKUBBEN A.-B.

Stockholm - K. 353 70 o. K. 353 80

Obs! Undvik efterapningar —

begär Uplandskubben.

I det tyska köket

»Nytt folk och nya seder», säger ett gammalt känt ordspråk, och det äger sin tillämpning icke minst på hemmen. Varje hem har sin art, sina vanor, beroende på de förhållanden under vilka familjemedlemmarna leva. Om detta gör sig märkbart de olika hemmen emellan, så måste det naturligtvis ännu mer märkas när det gäller hemmen i olika land.

Det hade jag också fullkomligt klart för mig då jag reste hit ut, men som jag hade en viss »vana vid husliga göromål», tänkte jag, att det går nog bra. Mina första försök var emellertid inte så uppmuntrande. Nu förstår jag att det berodde på att jag för tidigt försökte mig på att »känna mig tysk». Sådant måste ta sin tid och man kan inte med en gång ställa om sina levnadsvanor. Det »dagliga brödet» spelar en stor roll, det har jag fått erfara. Naturligtvis kan man här hålla ett riktigt svenskt hushåll, jag har till hälften infört det i mina svärföräldrars hem nu, men den första tiden åt jag endast tysk mat, trots min mages protester. Jag måste till slut ge mig. Det var linoljan jag stupade på. Ja, just linolja. Nu har jag lärt mig äta den tillsammans med vit mjukost och potatis. En härlig mat. Oljan är en förädlad produkt av linkärnan — det odlas mycket lin i Tyskland — och är närande och välsmakande samt det viktigaste av allt här, mycket billig. Överhuvudtaget måste jag säga att livsmedel äro billigare här, men, ett mycket stort men, ej av så god kvalitet som i Sverige. Där kan man även i de mindre butikerna erhålla goda varor. Inte så här. Framförallt när det gäller kött och fisk. I Berlins förnämsta butiker och på de stora varuhusens livsmedelsavdelningar försäljas alltid de bästa kvalitéer, men dessa inköpskällor äro ej för de enklare hushållen. I de fattiga stadsdelarna ha butikerna ett helt annat utseende och kunden får där också ett helt annat bemötande.

Vågar man påpeka något, eller uttrycka en åsikt om varan, så får man svar på tal. Det händer sällan att kunden opponerar sig, den armes portmonnä är tunn och han tar vad han får, kuschad av många års fattigdom. Det vet också affärsmannen och därefter behandlar han sina kunder. Själv har jag efter en lång kamp med grannskapets slakteriaffärer nu gett upp, jag har slutat äta kött. Sista gången jag skulle köpa en kalvstek och fick den styckad längs med ben och muskler, naturligtvis med så mycket ben som möjligt, vilket jag påpekade, blev jag så grundligt utskälld att samtliga kunder i butiken såg alldeles förskräckta ut. Mig skadade det inte för jag förstod inte hälften, men som sagt jag har gett mig. Man kan leva mycket bra utan kött också. Goda och billiga grönsaker försäljas på gatorna och på den två gånger i veckan återkommande veckomarknaden. Där försäljes förresten allt mellan himmel och jord. Livsmedel och konfektion om varandra. Marknaden är det fattiga Berlins inköpskälla så gott som för alla livsförnödenheter. Husmödrarna strömma dit i tusental, många endast för att titta på va-

»Man får allt inslaget i tidningspapper»

Foto Zielke
Ur Photographie 1932

rona. »Alles schön, aber kein Geld, kein Geld»...

Åsynen av dessa fattiga arbetarhustrur kommer alltid mitt hjärta att krympa samman. Jag har pengar, jag kan köpa vad jag har lust till, men de tusende andra. En ung tysk arbetare sade mig en gång med bitterhet i tonen: »Ja, den som har pengar kan leva billigt i Tyskland nu».

Det är verkligen sant. För 30—40 pf., grönsaker till en middag för 4—5 personer och för 40 pf. ett kg. vindruvor eller annan frukt. Jag har ätit mer frukt i höst än någonsin förr. Första året har ju också nyhetens behag med färska persikor och aprikoser och först och sist de härliga vindruvorna. Den mesta frukten försäljes på gatorna.

Något som jag haft mycket svårt att övervinna vid mina inköp, är att man får allt inslaget i tidningspapper. Det är förskräckligt. Jag kommer aldrig att finna mig till rätta med det. Men här gives ej något annat. Alltsedan kriget får den fattiga tyska arbetarhustrun finna sig i att få nästan alla sina livsmedel inslagna i tidningspapper. Det är förresten inte den enda kvarlevan av krigstiden som finns kvar här.

— — — Det tyska köket är en sak för sig och bereder ej en svensk några angenäma överraskningar. Van vid det svenska kökets praktiska och hemtrevliga utrustning blev jag alldeles rådvill här den första tiden. Inga skåp, inga bänkar och därtill en jättestor stenkolsspis.

Allt vad byggmästaren gör är att dra in gas, vatten och elektriska ledningar samt sätta in spisen. All den övriga inredningen får hyresgästen själv bestå. Den utgöres i de flesta fall av ett mycket stort skåp med hyllor och fack, ett bord och ett par stolar.

FOLKET Liv-, brand-, bil-, ansvars-, olycksfalls-, m. fl. försäkringar

KOOPERATIONENS FÖRSÄKRINGSANSTALTER

Fonder och
säkerheter
58 milj. Kr.

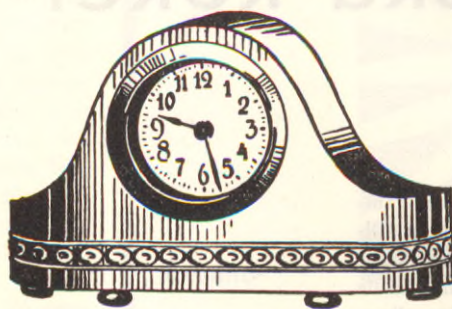
SAMARBETE

Ack, det hemtrevliga svenska köket, med matta på golvet och blommor i fönstret, den knastrande vedspisen, den blanka diskbänken och de rymliga skåpen, det får jag säga farväl till för alltid. Stenkolsspisen tycker jag är det värsta, men svårigheter äro till för att övervinnas och nu har jag inte bara lärt mig elda den, utan också att koka en sås på den utan att bränna vid den. Kol är det enda tänkbara bränslet i Tyskland. Kol är smutsigt, tungt och besvärligt att handskas med, men det är billigare än ved. Något litet ved måste man dock ha för att tända kolen med och detta har givit upphovet till en hel affärsrörelse som består i att man samlar allt köksavfall och byter ut det mot tändved. Allt detta köksavfall uppsamlas av hundratals vagnar som flera gånger om dagen infinna sig och på gårdarna ropa ut: »Brennholz für die Kartoffelschalen». (Tändved för potatisskalen.) Det är också en kvarleva från kristiden och allt uppsamlat avfall går till de många ladugårdarna som finnas i Berlin. Det låter nog för en svensk stadsbo barockt, ladugårdar i staden! I Berlin finnes emellertid över 20.000 kor och i proletärstaden är det inte ovanligt med två, tre »kuhstall» på varje gata. Utanför i den stora porten sitter ett anslag om försäljningstiderna. Husmödrarna gå alltså och köpa nymjölkad mjölk mitt inne i stadsdelen. Jag kan dock ej köpa den, jag vet vad korna få äta och det är mig oaptitligt. Kontrollerad mjölk säljes också i affärerna.

Första tiden hade jag svårt att reda mig utan det hårda brödet, det finns visserligen att köpa, men är dyrt och smakar ej så gott som det svenska, men nu smakar mig det tyska surdegsbrödet härligt. Bröd är billigt och utgör jämte potatis de viktigaste näringsämnen för största delen av Berlins befolkning. Potatis konsumeras i oerhörda mängder. De som ej ha råd att köpa kött, äta den med stekt lök eller inlagd gurka. I de familjer där man har råd att äta bättre håller man dock en viss gräns för utgifterna till mat och denna är ytterligt enkel. Man har inte glömt den tiden då intet fanns att äta, då livsmedel ej fanns att köpa för pengar. När min svärmoder berättar hur hon hållit ihop hemmet dessa år, då hon ensam fick ha ansvaret för allt, måste jag häpna. Och hur många tusende arbetarhustrur ha ej kämpat som hon och många, många göra det än. Därför känner jag mig ödmjuk, nu då jag själv börjar arbeta för mitt kommande hem, jag kan få mina önsningar uppfyllda, jag kan göra det ljusst och glatt omkring mig och behöver ej kämpa med armödet, men jag kan ej sluta ögonen för mina medsystrars bittra kamp. Ack, vad jag önskar att de en gång komme ut ur trälöden, att de finge känna den ro som en tryggad existens ger och komma ifrån denna förfärliga trampkvärn med sin ångest för morgondagen.

Kanske skall den dagen randas en gång,

Enastående billigt!

För att få våra förstklassiga ur kända över hela Sverige, utförsälja vi ett större antal eleganta bordsur för endast kr. 7:— pr st. Bordsuret är utfört i mahognypolerad björk, med fyra runda fötter och stilfulla ut-

skärningar framtill. Det är försett med mässingsverk av bästa schweiziska fabrikat. Vi lämna 5 års garanti för god och säker gång. Garantisedel medföljer varje ur.

Inga penningar skola insändas i förskott. Insänd endast nedanstående kupong, så erhåller Ni genast Bordsuret. Belåtenhet garanteras.

Kupong till SVENSKA MAGASINET, MALMÖ.

Sänd mig genast 1 st. Bordsur à kr. 7:— enligt annonsen.

Namn: .....

Adress: .....

men innan dess komma tusende hem att skövlas av nöden, vilken med sin hårda hand allt fastare griper om det tyska proletariatet.

Berlin i december 1932.

Linnea MALMLÖF

Negerflickan. (Forts. från sid. 19.)

den nu hopplöst överflyglad med undantag av teologien. Därför är bibeln intressant som skildring av hur Gudstanken, som är den civiliserade mänsklighetens första ansträngning att förklara tillvarons ursprung och mening, utvecklats från en barnslig dyrkan av en allsmäktig dundergud, skapare av dag och natt, sol och måne, till idealiseringen av en vis domare och tillgiven fader och slutligen förvandlas till det okroppsliga ordet, som aldrig blir kött, där modern vetenskap och filosofi tar upp problemet i livskraften, i strävan till utveckling och vad det allt heter.

Bibeln ger oss en rad av gudar, var och en bättre än den föregående. Men vi ta icke vara på välsignelsen utan slå vatten ur den nya källan i det gamla smutsiga ämbaret och upprepa detta, tills våra hjärnor äro en sådan röra, att ateisten beklagar oss. Noaks Gud är icke Jobs Gud, Mika höjer Gudsbegreppet genom att avstå från blodiga offer. Men bilden av Jesus, Guds verktyg utan annan ledning än

den gudomliga gnistan, förstöres av Paulus, som genom att framställa Kristus för efesierna som »ett offer till Gud» drar ned kristenheten till Noaks nivå. Korsfästelsen blev således för kyrkorna vad skräckkammaren är för vaxkabinettet, en oemotståndlig attraktion för barn och de primitiva fullvuxna. Kristi rena livsvatten är besmutsat av det slaskvatten från hans vilda förfäders dyrkan. Saken komplicerades därigenom att Jesus lät Petrus övertala sig att han var Messias och att han skulle återkomma och döma världen. Ar 1000 utgick sista fristen för den utlovade Kristi tillkommelse, men då hade folk vant sig vid dröjsmål och ersatte den med ett andra uppskov.

En vit flicka som kom från kyrkans pseudokristendom skulle icke ha blivit utsatt för sådana äventyr, slutar Shaw, men väl den svarta som kom från sin stams fetischdyrkan. När hon slagit sönder två gudar och funnit att kärleken ej är nog, lyder hon Voltaires råd att hellre odla sin trädgård och uppfostra barn än att söka en förklaring på universum genom att slå omkring sig med knölpåken. Shaw vill ej att det uppväxande släktet skall uppfostras att dyrka Noaks avgud och sona sina synder genom att offra till den. Den som då tvekar att slå till med knölpåken är icke ägnad att ta del i styrelsen av en modern stat. För den skull har han skrivit sitt budskap till världen. E. R.

En utmärkt god kaffeblandning till ett billigt pris är H. A. B. Delphins

"Gott Kaffe"

Försök det och Ni blir Nöjd.
3 kg. levereras fraktfritt.

H. A. B. DELPHIN, STOCKHOLM 1

Sänd mot postförskott ..... kg. av Eder rostade kaffeblandning »Gott Kaffe» à kr. 3:40 pr kg.

Namn: .....

Titel: .....

Adress: ..... M.

Damerna

ha god smak. De gå gärna på S. A. R. A. :s Restauranter.

GRÖNWALLS MÅLTIDSDRICKA

5 lit. fl.   10 lit. fl.

Telf. (3)85255

REN PROFIL-
men...

är Er hy lika ren och oklanderlig?
Eller visar den tendenser att åldras.
I vilket fall som helst måste den vårdas och vårdas rationellt. Det inte minst viktiga är då tvålen. Tvålen måste vara sådan att den tillför huden närande, lätt absorberbara ämnen, varigenom huden förnyas och ständigt hålles frisk och spänstig. Allt detta gör YvY-tvålen, damernas speciella, av svenska hudspecialister rekommenderade skönhetsvål.

begär

Leanogin

Dr. Richard Weiss

Smärt, ung och graciös

genom användandet av Leanogin-Dragees efter Dr. R. Weiss.

För första gången har ett

Hormon-preparat

på vetenskaplig grund skaffats, vilket verksamt bekämpar orsaken till fetma.

Leanogin-Dragees innehålla just de nödvändiga hormoner och safter för **fetmans försvinnande** och körtlarnas förnyade funktion.

Allt överflödigt fett avlägsnas utan skadliga biverkningar och återger kroppen dess **ungdomliga fasthet**.

Gör ett försök. Pris Kr. 6:25 pr glas om 50 tabletter. Kr. 3:50 pr glas om 25 tabletter. Fås å alla apotek.

Tillskriv general-representanten:

Hormo Farma,

Postbox 1178, Stockholm 16.

Hormo-Farma, Postb. 1178, Sthlm 16.

Var god sänd omg. mot postförsk.

..... st. glas med ..... tabletter.

Namn: .....

Adress: .....

Postadr.: .....

Mor

HUSMÖDRAR

Örnens Spiselsvart

Order om två tuber sändes franko

När Ni svärtat och blankat Eder spis med Örnens Spiselsvart behöver Ni ej göra något åt Eder spis på ett helt kvartal. Spisen svärtar aldrig ifrån sig, när något kokar över spisen, sedan är denna lika fin som förr. Trasan blir ej svart utan kommer endast det som kokat över på spisen i trasan.

Efterfråga Örnens Spiselsvart hos Eder handlande eller rekvirera direkt från fabriken. Alla husmödrar skola prova Örnens Spiselsvart och sedan blir denna spiselsvärta den enda de vilja använda. Stora jättetuber för endast 1:25, räcker i flera år. Prova och döm. Efterfråga Örnens spiselsvart hos Edra handlande eller rekvirera direkt från

Tekniska Fabriken Örn, Långgatan 64, Sundsvall

Tel.: 4705

Lucks kaffe

Försändelser till landsorten expedieras fraktfritt vid order om 2 1/4 kg.

"Alltid samma goda kaffe"

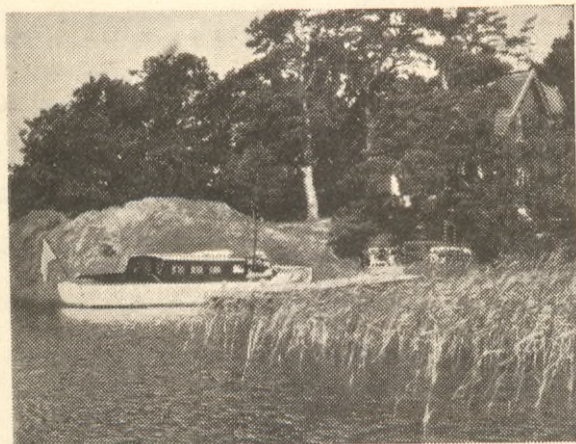
Som morgonbrisen — ren och uppfriskande —

sådan är aromen hos Lucks kaffe.

Samvetsgrant kontrollerat från plantagen till koppen är det kaffet för även ekonomiskt nogräknade husmödrar, som sätta en ära i att ej endast servera **kaffe** utan **gott kaffe**.

Percy F. Luck & C:s Handelsaktiebolag.

Även för en blygsam summa kan Ni förvärva en av de begärliga

TYRESÖ

tomterna. Betalningsvillkoren äro dessutom synnerligen förmånliga. Res ut och gör Ert vall! Bland de vackra skogs- och sjötomterna med utmärkta bad- och fiskevatten, som nu erbjudas, finner Ni säkert Er idealtomt. Obs.! Endast 23 km fr. Gust. Ad. torg. — Bussar från Ringvägen. — Tomterna visas alla dagar efter överenskommelse. TYRESÖ FÖRVALTNINGS A/B • Tel. Tyresö 22

FACKFÖRENINGENS

RÖRELSEN

REDAKTÖR:
SIGFRID HANSSON

Kostar pr år kronor 6: 15,
pr halvår... kronor 3: 15.

Prenumeration kan verkställas genom postverket eller direkt hos utgivaren
LANDSSEKRETARIATET
Barnhusgat. 18, Stockholm

DEN SVENSKA LANDSORGANISATIONENS VECKOTIDSKRIFT